Здарылася быць

БІБЛІЯТЭКА
Беларускага літаратурнага аб’яднання
“БЕЛАВЕЖА”

Серыя заснавана ў 1990 г.

Кніга дзевяноста пятая

Ян Чыквін

Здарылася быць

Лірыка. Проза

БЛА “Белавежа”
Беласток 2015

ЛАДДЗЯ

І ссесці прыйдзецца з ладдзі...
О, гонкая мая ладдзя,
Вяшчуння сама-насам!
Пакуль ёсць шчэ хвіліна часу,
Я пры канцы хачу табе сказаць,
Што ўсё жыццё я быў адзін.

І плыў бяспамятна – у нікуды...
Якіясь з берагу клікалі дзяўчаты.
Я, мабыць, быў шчаслівы і любіў –
Жыццё й мяне любіла кратаць:
Нароўні з радасцю сыпала жуды,
Але ж ці з тымі й там я быў?

Ладдзя плыве... Плывуць і берагі,
Плывуць падзеі і краіны,
І мне застаўся шлях адзіны –
Пакуль ёсць шчэ хвіліна часу,
Плыць-плыць бяспамятна туды,
Дзе мы на міг, а будзем разам.

17.02.2011

АЎСЯНКІ

Вецер хітае дрэва,
дрэва гайдае аўсянак,
аўсянкі складаюць песні
пра дрэва, што іх калыша.

А на двары нядзеля,
голас яе звонка-весні,
яна нам дарогу піша,
як паэму змагання.

Ў тым шуме і кліках нішчымных
ёсць водгук вечнага ткання,
якое кладзецца дазвання
ў высокае дрэва айчыны.

6.03.2011

***

Дзень пражыў – і слава Богу.
І без радасці, без гневу
Я іду навокал дрэва.
Вось і ўся мая дарога.

Розум у разладзе з галавою,
Сэрца ў сэрцы гіне...
Будзь жа, ангел мой, са мною
І на гэтай пуцявіне.
Не збылося, аб чым марыў.
А за ўсё ёсць плата...

Раптам – нібы глухаваты –
Прывід з рысай майго твару
Між ваконня, між дзвярыма,
Як святлісты пэндзаль сонца,
Што жыццю дае бясконцасць,
Прапускаючы ўсё міма...

25.03. 2011

***

Добры дзень, дзядуля вецер!
Што нясеш мне пад палою пінжака,
Што цікавага у полі ты прыкмеціў,
Ці плыве між берагамі нашая вада?

Я растраціў ўсё мне дарагое,
Дар нябёс на вецер кінуў, поле і раку.
І ніколі ўжо таго я не збяру...
Як дзіця прад светам хілае, малое,
Прад табой з адкрытым ротам я стаю.

19. 04. 2011

***

У старым Бельску, дзе хвіліны
стаюцца доўгім лёсам чалавечым,
а лёс – кволаю адной хвілінкай,
дзе даўно жывуць цені Блока і Рыльке
і дзе бываў юны Адам Міцкевіч,
адкрыты людзям тутэйшым ды іхнім марам,
з кнігай пад пахай пра янычара –
У старым Бельску, нават і пад ляхам,
шляхі крыжуюцца сваім адметным шляхам.

І дзе і я іду пад Шляхам Млечным,
злучаючы ў адно з нявечнасцю ўсю вечнасць.

І дзе і я нат за найменшую пылінку часу
нязмерна ўдзячны боскаму выразу.

10. 10. 2010

***

Запрашаю ў Бельск
Захапіцца
Захадам сонца

Знаёмым у незнаёмым
Знешнім ва ўнутраным
Заўсёдным для нас у імгненным

З нашай альтаны бачна далёкая вечнасць

З філіжанкай гарбаты
Забудземся на хвіліну, калі
Знікнем у блізкім зарыве

Здаўна яго прыгажосць
Зроднена з маўчаннем

29. 09. 2011

СПЛІН

Прыгожы дзень, хоць сонейка няма.
Халаднавата. Вецер, бы сабака,
Шамоча нервы і косьці хоча кусаць,
І біцца ілбом у сон свой крылаты.

Ля гэтых закулісных гульняў долі,
Адкуль ляціць адно каменне,
Душа ў запаветным азарэнні
Не злічыць ўсіх акордаў болю.

Я затаіў прад ёй дыханне
І слухаць рады – можа, нешта скажа...
Але яна глядзела на мяне ўкрадна,
Як на стражніка глядзіць ягоны вязень.

Ах, тое правінцыйнае турмоцце
З жалезнаю падковай над дзвярыма!
Ідзі абы-куды – наўкол шляхі прамыя,
І сам сабе ахвяра ты і злодзей,

Непадуладны ані свету, ні дарэмным марам
Нягожым днём, калі сонейка так мала.

ПЕЎНІ ГАЙНАЎКІ

Шэры дзень з сонца не сходзіць.
Карэннем ўверх паўздымаліся дрэвы,
Быццам голыя людзі ідуць па балоце,
Сцягі пралетараў лапочуць на плоце –
Гайнаўка ўсюды. І чуюцца пеўневы спевы.

Кожны сам сабе тут вялікі і слаўны.
Ў вясковым касцюме, як ў світцы турэмнай,
Дзяды, паддзядкі, казлы-рабацягі ды фаўны
Сыходзяць у пушчу, у лес, у дрэвы ціха-звычайна –
Над імі Гайнаўка ўсюды. І пеўневы крыкі-запевы.

Недзе блізка п'юць піва і варыцца каша,
А наводдаль кірмаш – там за нішто прадаюць
мужыкоў
У музей, разам з дзецьмі, ба́бамі, іхнімі трантамі...
Музыка з воза дармова гудзе і мова сцелецца наша,
Нібы з нейкіх чужых ратоў капае пеўнева кроў!

8. 02.2012

***

Дзеці ў альтанцы п’юць гарбату,
ў шклянках лыжачкі звіняць,
быццам на сланечніку гарбатым
вераб’іная сустрэлася сям’я.

На жывой галінцы слівы
струны чысціць салавей.
Так прывольна, аж шчымліва,
аж не можа быць дабрэй!

Дзень – бы падарунак нейкі,
лёсам кінуты няўзнак
для жывых усіх стварэнняў,
што жыццём ёсць у жыцця.

Па-над спеўнаю чарэшняй,
зноў гудзе пчаліны рой...
Але ў той красе бязмернай
адгукаецца даўно знаёмы боль.

24. 04.2012

***

Праца. Дом. Пасцель.
Дом. Праца. Цела ў цела –
І маладосць зышла ў сярмяжнасць,
і шчаснасць наша праляцела.

Я чуў, як ты сыходзіла ў цень,
як плакала – я быў такі няўважны
да чыстых помыслаў тваёй душы,
да тваіх слоў, да рук тваіх,
да любаты тваёй, сардэчнасці...

Здавалася, так будзе вечна,
заўсёды будзе, як тады,
калі на свет глядзелі мы
                    нібыта паэты
з нейкай несмяротнай вышыні –
два на ветры матылі,
на вадзе дзве чараціны.

2. 05. 2012

***

Каханне не сталася небам.
Плыве-ірвецца павуціння ніць
Калыхлівымі пасмамі цішы.

Адно другому нятрэбныя,
Мы як туркі сядзім і глядзім,
І бачым,
          як за нас рабіна гарыць,
Як восень пяшчотна, без рук
Сама сябе калыша.

А нам хочацца піць –
А навокал пясок і каменне.

26. 06. 2012

***

Прыехалі госці. Ля дома
Стаяць механічныя коні,
Ідзе валтузня і разборка,
Дзе хто што паклаў – ці помніць...

Дарункі нясуць. Вандроўка,
Вандроўка, вандроўка
Гісторыяй будзе падворка,
Калі хто яе ўспомніць.

Ніхто не ўспомніць нічога!
Не тыя прыехалі мосці,
Не тая вяла іх дарога!

Чужыя заходзяць чагосьці –
Не, не запросяць у госці...
І пачалі дарункі выносіць.

КАМЕНЬ

Цяпер ён ляжаў перада мною нерухома і ляжаў так, здавалася, здаўна. Ляжаў нехта, каму мільёны або мільярды гадоў – лабасты, рэдкай афарбоўкі, вафельна-тартовы аметыст, з нейкаю як бы даўняй-прадаўняй картаю крэпасці на высакагор'і. Спачатку яго звочылі, гаварылі адны, ля вадапада Вікторыі, а іншыя – у рацэ Замбэзі ў далёкай Афрыцы. Потым ён ішоў нейкім цьмяным шляхам па Сібіры, каб спачыць у Багдадскім археалагічным музеі. Аднак той музей разграбілі амерыканцы. Крыху пазней ён з'явіўся на блашыным рынку чорнага квартала Нью Ёрка, Гарлеме. Там за пару долараў аметыст трапіў у рукі паляка. Ён прывёз яго ў Гданьск, дамоў, як амулет. Але ўжо праз месяц мусіў прадаць перакупшчыку, бо не меў за што купіць білет у заапарк для сваёй трохгадовай дачушкі, якая нарадзілася, калі яе бацька зарабляў за акіянам на прыгожае, як яму марылася, жыццё на радзіме.

Увесь гэты час камень на тое калісь, здавалася, і нарадзіўся ў нетрах зямлі, а можа прыйшоў да людзей з далёкага космасу, каб цяпер, затаіўшы сваё павольнае дыханне, амаль ціхмяна ляжаць перада мною. Я купіў яго за жменю дробных манет. У руцэ ён быў далікатны – як кусок мыла: нічым не муляў, сквапна хаваўся ў маёй далоні, паддаючыся яе рэль-ефу. Лежачы, ён, здавалася, вывучаў мяне, глядзеў

на мяне безупынна сваёй прывабліва-цвёрдай, адпаліраванай да бляску мільёнамі гадоў скурай. Яго паверхня, калі я ўпершыню ўбачыў той аметыст, калі мы сустрэліся з ім вока ў вока, напэўна думала, мысліла, асэнсоўвала, рэфлексавала, камбінавала – і цяпер адзіным прадметам яе дыскрэтнага назірання і аналізу быў, відаць, я – невялікае, нікчэмнае ў яго сузіранні біялагічнае стварэнне, вельмі ж у параўнанні з ім кароткачасовае, імгненнае, секунднае, нетрывалае. Мы зышліся з ім над морам – сустрэліся, знайшліся, злавіліся, і мне па-дзіцячаму верылася, што гэта я – шчаслівец, што гэта я схапіў яго, такога прыгажуна. Аднак жа было відавочна наадварот, як цяпер бачу – то ён мяне злавіў. “Вось чым ён корміцца! – раптам падумалася мне ў нейкім нетутэйшым страху. – Вось тыя хвіліны, якой жывіцца Вечнасць! Ён высмакча мяне даастатку. І пяройдзе да іншага...”

А камень, відаць, нечага пра мяне не ведаў. Альбо нечакана ўбачыўшы над Балтыкай такім, які я быў, штосьці ўспомніў. Магчыма, у яго мільённагадовай памяці ўсплыла невыразная карціна ці то з Вавілона, ці, можа, з Гізаў, дзе мы раней маглі ж бачыцца з ім... “Дзе ён прападаў?” – як бы пытаў у самога сябе камень, гледзячы на мяне ўсім сабою. “Мы ж не сустрэліся б, каб не былі знаёмыя”, – здавалася, гаварыў ён, нічога не гаворачы. Бо хто мае столькі гадоў, умее сказаць адным маўчаннем.

Камень моцна трымаў мяне за руку. І я не мог ад яго вызваліцца. І адчуваў, як памалу цяжэюць мае рукі і ногі.

9.08. 2011

РАДАСЦЬ

Радасць прыйшла нечакана,
Калі я сядзеў з адзінотай,
Здаўна ў мяне закаханай
Адкрытым сэрцам і ротам.

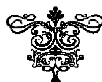
Радасць была нізкага росту,
Ды ўсюды – усмешка-трымценне
Прыгожыла твар яе просты,
Ніводзін праменьчык не гінуў.

Каб мець яе назаўсёды,
Адчайна схапіў яе ў жменю
І кінуў у доўгую скрыню,
Дзе гадаваў я каменне.

Сяджу – і днюю так, і начую,
Шапку на лоб насунуў.
– Ці чуеш, – ад радасці чую, –
Я сталася жалем тваім і сумам.

ГУСАК І ГУСЫНЯ

Уява на беразе Дубіч Царкоўных

I

1.
На ганак выбег з хаты тата,
Сярдзіты ўвесь. – І дзе ж твой статак?!
Бяжы, – сказаў, – шукаць крылатых,
Каб іх ліхое не забрала!

Адкормлены што парася,
Адзін гусак чаго сам варты!

А дзе гусак – там рэшта стада!
Жыве так кожная сям’я.
Запомні, сыне, гэта праўда свята!

2.

Нешматгадовы гаспадар іх Коля
Бяжыць, адкрыўшы рот,
                    наўпрост праз поле
Да той вады, дзе колісь мылася Маруся.
Цяпер там, мабыць, патапіліся іх гусі
Ці караблямі у вялікі свет плылі.
“Такі вялікі, а някем які!
Бяры за ўзор татулю, дзеда:
Не йдзі ў жыцці гусіным следам,
Не лезь у іхні гаўнякі,
Бо будзеш смердам ўсе вякі!
Такую праўду трэба ведаць!”
Так гаварыла Колю поле.
Там быў такі жывы ўзгорак,
Які, калі прыслухацца, меў голас.
Мабыць, пясок тут гаварыў
                ці камень-цуда
Сваёю моваю спрадвечнай...
Але чый там голас мовіць
не ведалі цяперашнія людзі,
як і раней ніхто не ведаў.

3.
Калісь Маруся у вадзе стаяла
І жменямі ваду кідала на грудзі.
Яны былі такія, як у мамы,
І як у мамы – тое між нагамі.

Бліскучая вада сама гарнулася да цела,
Займала ўсю ў палон ласкава,
І з плюскам рук імклівa адступала,
І, зноў іграючы, ў бакі ляцела.

Здавалася, сама гусыня без гусяваў
Уся ў вадзе вадой вадзела.

– Ах, Коля, Коля, ну й свавольнік!
Чаго ж ты так увесь дрыжыш!?
Паглянь, яшчэ ж з цябе малыш! –
І прытуліла хлопца да сябе нявольна,
Як робяць велікадушныя багі –
От, прыгажун, хоць пад вянец
з табой бяжы!.

4.
На беразе ракі ляжаў, і доўга
Гулі у ім шчаслівінкі трывогі.

Такая прыгажосць вакол бясконцая!
Здавалася, ў вадзе купаюцца два сонцы.
І нешта цьмянае плыло ў вачах, няўлоўнае.

І голас знекуль нечый, як бы ў вуха:
“Як навальніца прыдзе, як улетку бура,
Тая, што прыдзе, будзе ў вобразе Марусі.
Ды не спяшайся выйсці за вароты раю...”

5.
Была вясна, якой тут не было ніколі,
І лета разам з ёю гнёзды цёплыя віло,
Паўсюль жывое нешта і бязмернае жыло
І варушылася бязгучна, нібы тое поле.

І побач у затоцы, над вадой
Адпачываў гусак з гусыняй
і чарадою добра рослых гусянят,
куслівых і крыклівых, як сабакі.
Яны сюды ішлі як на разбой.
Дарослыя баяліся іх, дзеці.
Аднак татуля тое не прыкмеціў –
Ён іх любіў, як ўсё на свеце
І дбаў аб іх, і быў зайздросны, ой!

І вось, наеўшыся рачной смакоты,
відаць, здрамнулі сёння ад спякоты
і толькі часам між сабою глухавата
перадавалі нешта пачаргова,
як бы з маркотай, вінавата.

– Ну, пойдзем, гагаўкі, дахаты!
Патопаем ў парогі родныя!
Там бульбы мятай – поўнае карыта,
І гаспадар з штодзённаю малітвай
Вас прывітае радасна-пагодна.

II

1.
Быў ранні поўдзень жыцейка святога.
Жыццё расло паўсюль і пнулася ўгору
І расцякалася па ўсіх сваіх дарогах,
І калыхалася, куды ні глянь, як мора,
Аж дух займала, млела наваколле,
Аж сэрца трапяталася жывое,
І жыць ў жыцці хацелася найболей!
Аж сэрца трапяталася жывое,
І жыць ў жыцці хацелася найболей!

На ганак мажна выйшаў тата,
нядзельны ўвесь, увесь свяцісты.
– Скажы, суседка Маня, што такое,
Што мой гусак глядзіць ў твой бок,
Праз плот ірвецца, неспакойны,
Не слухае нікога, бы аглох,
І чыніць негусіны рух і чох.

Ці то не ты прываражыла асабіста
Яго сваёй красою або зеллем-лісцем!?
Скажы, скажы, прамілае дзяўчо,
Прызнайся, хоць праз плот, Марыся!

2.
“Такі няўдумны, хоць вялікі! –
Пачуўся голас як бы вязаў, ліпаў. –
Маруся доўга будзе клікаць!
Яна ўся свеціцца, яна ўся маладая!
І поўніцы ў яе без ліку!
Табе, табе яе зіхценне, Коля!
Вада сплыве і больш ніколі
Ужо не будзе тая...”

Марыся у вакне, уся глядзіва,
Плыла ды ўсплывала ў кветах рдзістых
І песню-помніцу пляла у светлае ігранне,
Аж меркла пространь перад гэтым дзівам.

І кінуцца хацелася ў ваду-вадзіцу,
Каб пагасіць агонь прыроды ранняй.

„А ён такі прачысты! Ён – мой свет ядыны!”
Паўсюль самажыццё спявала.

3.
Гусак глядзеў у даль шчымліва
І зрэдку чысціў пух свой лебядзіны.

Як князь у фраку снежна-белым,
Які любуецца старым драўляным плотам,
Ў праходцы велічнай ён ўсцяж штыкецін
Паднятай галавою моўчкі слухаў ноты,
Якія прабіваліся сюды праз хмыз збуцвелы.

Хацелася ляцець вышэй, туды ў нятлены,
Адкуль ішоў памройны веў у мілагучным руху.
Гусак, здавалася, вось-вось падымецца да лёту –
Здаўна ў ім жыў трапёт жывога духу.

Аднак уверх яго не падымалі крылы,
І ён хадзіў туды-сюды у вязні цела,
пакуль Маруся ў садзе песню мела.

А сонца поўдня, нібы лямпа Алядына,
Гусыню й гусянят ў збялелае каменне замяніла
І цішынёй празрыстаю усіх накрыла.

І Коля шчыльна абышоў іх з плотам
І зачыніў на засаў іхнія вароты,
Каб іх якія злыдні не пакралі.

А сам лавіў лятункавасць красотаў,
Якія недзе блізка гнёзды свае мелі.
І, схоплены ў палон тугой-шчаснотай,
Ляцеў туды, дзе быў адно жывым палётам.

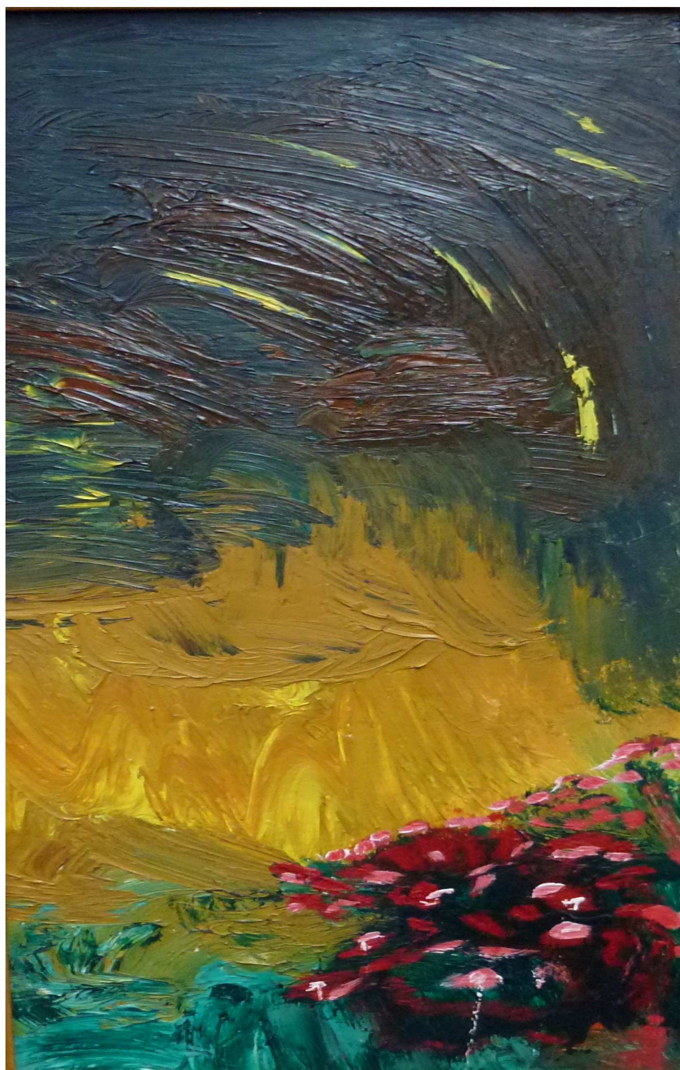
4.
Маруся кветкаю найдзіўнай,
Маруся спеўняю чароўнай
Плыла й плыла па садзе-агародзе,
Аж шавяліліся нябёсы.

– Кліч, кліч, Маруся, гусака ў свае харомы,
Як кліча берагіню да сябе птушыны князь,
Захмелены яе палётам з той пары гусінай!
Ты ўся сама – як сонечная вязь,
А я даўно расстаўся з хварасцінай.

Паглянь, якая з намі неба сінь.
Зямля для нас ўся свеціцца расою!
І да цябе ідзе з вяснянаю вясцінай,
І за вясцінай йдзе Сцяпанаў сын,
Якога ты пяшчоціла травой-красою
І прытуліла да сябе калісь...

Мая Марусенька, Марысь,
Ствары са мною ноч у дзень!
І дзень у ноч ствары са мною!

9–21. 02. 2009

СВЯТА

Людзі ходзяць без шапкі,
Шапка вісіць у хаце.
Пад шапкай родзіцца тата,
З-пад шапкі выходзіць маці.

Дзеці сядзяць вяночкам
Наўкола роднага спрата.
Па хаце дух крылаты
Носіць з крыкам паночка.

Сцелецца ціхасцю радасць,
Моліцца дзень на ікону.
Ўверх паляцела шапка,
Вышэй царкоўнага звону.

Цячэ-расцякаецца свята,
Парог абмінуўшы, у поле
Ідзе за рукамі таты,
Палоніць усё наваколле.

Спявае жывое каменне,
Вербы, таполі і грэчка.
Каб паглядзець з захаплення
На спеўнасць іхняе спеўні,
На бераг выплыла рэчка
І слухае плёскату долі.

Лугоўе стала абрусам,
Якім накрыліся далі.
Над ім вышываны бусел
З бусліхай з гнязда вылятали.

16. 07. 2012

***

Яблыкі, грушы і слівы
Ляжаць на стале ў карыце,
Такія сонна-шчаслівыя,
Што хоць іх у рот бярыце.

Стол з эпохі барока
Не такія бачыў фрукты.
Хто ўмее, той цешыць вока,
А іншыя – цягнуць рукі.

Сядзяць пры стале дзяўчаты,
Ядзяць залатыя грушы,
А мастак глядзіць вінавата,
Што намаляваў іх бяздушнасць.

***

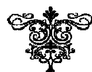
Жнівень – душны, балючы
Пад нерухома-бязмежным небам –
Чымсьці нязбыўным мучыць,
Маніць ледзь чутным малебнам.

Носіцца нешта і просіць,
Матчыным голасам кліча...
А побач сцежка лёсу
Айчыны маёй без айчыны.

І гэтыя ластаўкі ўвысі,
Як душы людзей любімых.
Скажы сабе, пакляніся,
Што хочаш быць разам з імі.

27. 08. 2012

РЫСУНАК НА ВАДЗЕ

1.
Нарадзіла нас маці пад плотам.
(А было нас усіх сямёра –
Сляпых, бяздомных і мокрых).
І там жа карміла... А потым...
А потым – звяруга двуногі
Калі мы больш есці прасілі,
Ачысціў аблогу рупліва
І сцежку зрабіў міласціва
Да нейкай будоўлі-парога.
І там ля бярлогі яго, не іначай,
Наш лёс пачынаўся сабачы.

2.
А потым – як сталі мы бачыць,
Ірваць і кусаць ўсё жывое,
З’явіўся нейкі чужача
і траскай дарогай праз поле
нас вёз. Мы ціха сядзелі
у кошыках доўгіх і скрынях.

А потым нас цёгаў за вушы,
Каб мы агрызаліся смела,
Каб мы паказалі, якія
Ужо з нас сабакі ліхія.
Ды мы верашчалі, як свінні,
Калі лупцуюць іх кіям
Ці вымаюць з няшчаснікаў душы.

3.
А потым – наўкол апусцела:
Зніклі сястрычкі, не стала брата.
У кошык залезлі холад, самота,
З’явілася плакаць такая ахвота,
Што ў злосці адчайнай, маркотнай
Куснуў я за палец гада.
А той рассмяяўся – бы рады,
Што жыць я змагу без прынукі,
Не трэба тапіць абармота.
І сунуў хлопчыку ў рукі.

4.
А потым – ён нёс ў рукаве кашулі,
Шчаслівы, добры, жвавы.
То гаўкне ў вуха, то туліць,
То ўздрыгне ад сковыту вуліц...
Казаў, што ў ягонай матулі
Сцерагчы я буду паўцарства
І есці каўбаску, і піць лякарства,
Сачыць за кожнай дробнаю справай...
А я глядзеў яму ў блізкія вочы
І пазяхаў ад голаду й тугі –
Мільгалі ва ўспамінах раннія вуглы.

5.
А потым – ён раптам сцішыў хаду:
З-за плоту нешта ва ўпор зірэла.
“Куды – крычала тое, – цягнеш бяду?!
Каб яно здохла і каб сапрэла!
Назад нясі ці кінь у ваду.
Досыць мне гэткіх салодкіх пілюль!
Каб не ўкралі – штоноч іх пільнуй!..
Во, тут жывуць такія, там, за плотам,
Яны жыццём шчэ як маладыя!
Падкінь сабачку тую ўпотай
Або скажы, што ім – на імяніны...”

6.
А потым – пачаўся такі бегавень!
Я ночы ўсе спаў, гуляў цэлы дзень,
Мала брахаў, хоць добра кармілі.
Знакі чытаць навучыўся – у школе
І разумець іх прамудрую споведзь,
І страх як наводзіць і быць пудзілам.
Ды чым глыбей мяне вучылі
І што я сам паведаў у самоце,
Мне ўсё мацней хацелась лётаць,
Хацелась думаць і рашаць задачы,
Забыцца цалкам на свой лёс сабачы,
За плот хацелася – дзе дыхала свабода!

7.
А потым – бачыў больш, чым людзі могуць.
Я нюхам чуў – хто чалавечы,
А хто знутры радзіўся зверам.
Мой голас адкрываў дарогу,
Мой голас быў як тыя дзверы!
Я ведаў ўжо такія рэчы,
Пра якія не гавораць прама.
І ўсё маўчаў, прыбіты горам,
Спазнаўшы тайніцу свабодна мовіць,
Чакаў, каб спадару жыцця і брамы
Сказаць, чаго ніколі ён не ўцяміць.
А ён не паспяваў – жыў вечным ўчора,
Хоць, як мяне, яго душыла хворасць.

8.
А потым – я ўбачыў, што свет пакідае мяне
і ходам сваім нетаропка побач ідзе...

І нешта прасіць у яго – не разумней,
Чым рысунак пісаць на вадзе.
....
....

9.

Аргусу, майму
чатырохногаму суразмоўцу.
У дзень яго адыходу.

Жнівень. Над хатай тваёю дзіўная поўня,
А знізу злавесна пучыцца нешта
І сонца, як тое дзіравае рэшата,
Варожа мільгае ў ліпавых кронах,
І жальныя цені стаяць на падворку,
І словы чужыя колюць іголкай,
І цяжка ўжо дыхаць, друг мой ставокі,
І наша жыццё, бы пясок у жвіроўні,
Няспынна сыпле Хронас няўтомны.

І мы, жыццюкі, маем тое, што маем:
Неба з зямлёю ва ўсім тут з'ядная –
І няма нам ад іх спагады-ратунку.
І не ўцячы ў несмяротным кірунку
З кароткахвіліннага іхняга раю.

Гэта зямля, мой дружа, і гэтае неба,
Апетае ў песнях вялікіх паэтаў,
Робяць над намі свой дослед нікчэмны,
лайдакі.
У свет паслаўшы цябе з аблічам сабакі,
Чыняць над намі насмешку ліхую.
І ў сваёй нястрымнай вадаверці
Сваю да нас бяздушнасць тую
Значаць салодкім пацалункам смерці.

....
....

І ты адыходзіш, як мы, у Лету,
не мовіўшы ні слова
пра тое апошняе неча,
што ўсё збіраўся мне паведаць...

Выходзіш з кола нашае мовы,
Ахоўнік мой і мой паплечнік.

2. 08. 2012

ВОСЕНЬ

У засені дрэў рабіна гарыць,
на душы – пявучасць апрочная,
і сэрца спелага грукат,
а ў вачах прыгаства міражы –
і з гэтым хочацца доўга жыць.

Смерць адзелася ў вохкую ціш
і побач сядзіць ды глядзіць,
паціраючы рукі –
ёй непатрэбныя, нам невідочныя.

А жыццё – як павуціння ніць:
не рвецца і ў неба ляціць
ды ў далях, не гінуўшы, гіне.

Адзін аднаму непатрэбныя
мы з ёю побач сядзім і моўча
глядзім на сябе, па-скацінаму.

– Любуйся! Ніякай карціны
туды не возьмеш, мой хлопча.

25—30. 09. 2010

***

Вечар бяжыць на сустрэчу
Спамінам, марам і песні,
Вяжа мелодыі веснія
З даўнім партрэтам ў люстэрку.

Любіш сядзець у змроку,
І змрок цябе атуляе
Ад крыўд і злога вока,
І ты сапраўдная – тая,

Што там стаіць, у той раме,
І колькі гадоў не знікае.

16. 09. 2012

***

У Дрэздэн паедзем, Галя!
Сам горад нас запрашае.
Фраўкірхэн стаіць на вакзале,
А побач Бернт і Дана.

На ўсё жыццё маладыя,
Прыгожыя дзеці ад Бога,
Бы вербы над ціхай вадою,
Што хочуць плыць на аблоках.

Яны раздаюць знаёмым
Доўгую радасць ўспамінаў –
Каму ў падарунку Цвінгер,
Каму толькі позірк Мадонны.

А нам – заставацца сам-насам
З красою тутэйшага духу,
Глядзець і бачыць, і слухаць
Ценяў вялікай Тэрасы.

22. 07. 2012

***

Цішыня. І снег за вакном
То ляжыць, то йдзе ўсё ізноў.
І сабака дрэмле ля ног,
Сцеражэ патайныя праходы дарог.

Навала ідзе за навалай –
Вясны не будзе анідзе.
У цішыні забытае ляжала,
Якое, глянь, і з розуму звядзе.

Крануў рукою Кнігу Іаана,
Нібы саломіну ў бядзе.

4. 04. 2013

***

Дарагія мае, бяспраўныя, замучаныя,
пакрыўджаныя лёсам, зняверaныя,
не выслуханыя ля дзвярэй уваходных,
не атуленыя далонямі спагады,
замораныя ціскамі штодзёншчыны,
атручаныя паўсюднай хлуснёю;

Абакрадзеныя, абвінавачаныя, абдураныя,
пастаўленыя ў сітуацыю без выбару,
змушаныя валачыць бядотнае існаванне,
хадзіць у цярновым вянку змагароў,
быць прыкладам евангельскай змірэннасці,
быць потам і соллю сваёй зямлі
і заўсёды служыць падсцілкай камусьці.

Мае дарагія, бязлікія і безназоўныя –
хто выплакаў усе чалавечыя слёзы,
на кім трымаецца кожная ўлада,
хоць яна пагарджае вамі ў сваіх кабінетах –
вы трымаеце усё рыштаванне жыцця
і вам адкрываецца праўда за праўдай.

16. 02. 2013

ЧАРНАВІКІ

Таленавіты быў ён ад Прыроды – не ад Духа.
Хоць мірсцілася ўсё ж, што гэта, можа, і не так яно,
Не да канца. Затоена насіў ў сабе гэткую сваю
Балячку і мучыўся, як шэраговы чалавек,
Якому суджана пацець над кожным словам і радком,
Над кожнаю старонкаю – бо сказы й цэлыя абзацы
Амаль заўжды клаліся не так, а няведама чаму
Бесталкова разміналіся з выдатнаю,
Як яму здавалася, задумай, і самі сабой,
Хоць не хацеў, зыходзілі на даўно стаптаную
сцяжыну.

Аднак ён зноў і зноў пісаў, услед падманнай славе,
Наперакор, бы хочучы няўмольны й для яго
абмінуць
Закон прыроды. І тут жа ейны творчы імпульс
Вялеў яму перакрэсліваць усё напісанае сёння
І хаваць як найглыбей, у доўгую шуфляду,
Каб і сам не бачыў творчую сваю паразу.

З дня ў дзень раслі перад ім адно чарнавікі.
Перачытваў і здзіўдяўся, што гэта ён тварыў.
Злаваў на свет увесь, на асяроддзе, сябрукоў.
Гадзінамі сядзеў, замкнёны у сабе самім,
Курыў, лавіў сябе на тым, што кепска думае
Пра тых, каму гэтая ралля давалася лягчэй
Або зусім без мусу. О, нябёсы!

„Бываюць жа святлом напоўнеыя душы!” – думаў.
Ніяк дагнаць не мог ні тых, хто так высока лётаў,
Ні тых, хто йшоў паперадзе яго. Вяртаўся ў думках
Да крыніц, да першых слоў, дavailable паперы,
Да першых, мабыць, лёсаносных загалоўкаў.
І шкадаваў, бывала, што ступіў на гэты стромкі
шлях.
Унутрана ён быў гнілы – як даўно яму сказалі,
Нечакана, і сам ён хутка тое зразумеў, калі
Тапіў у сажалцы суседскага ката... Любіў ён зло,
Любіў з самага маленства рабіць жывому боль.
І смакаваць любіў яе, нутраную насалоду,
Калі іграла ў ім сляпая самавольнасць.
Цягнула гэтым грэць сваё хілае нутро.

Як за саломінку схапіўся – паланіла кволая надзея,
Што само Мастацтва, ад вякоў якому пакланяліся
Усе народы, яго магутнай моцы, векавечнай
прыгажосці,
Нібыта ратавальны круг, вынясе яго наверх,
Ачысціць з слабасцяў душы і цела.
О, непадкупная Прырода! Што дадзена
Табой – то ад пачатку свету й да канца.

“Як тое можа быць!? Чаму не ён – абраннік неба?!”
І гэтае пытанне калацілася здаўна ў мазгах
І, як прысуд, вярэдзіла душу, ягоны змрочны свет
Да такой ступені, што ў тыя моманты адчаю
Гатовы быў ён моцартаў усіх забіць, не толькі
словам,
Дый кожнага, хто стане на яго дарозе.

“Няўжо сыплецца з мяне, як з ліпаў і бярозаў
Сухое лісце слоў, марнае насенне?!”

Раз-пораз паўтараў сабе на суцяшэнне,
Што рукапісы ягоныя таксама ж не згараць.
І асцярожна будзе нехта, можа, іх ў цішы гартаць,
Шукаючы жывога тхнення духа.

І з кожным годам рос у ім зламысны геній
І, як магніт, сцягаў нікчэмнікаў
Усіх масцей. І ён быў іх парукай.

7. 07. 2013

ПРЫСУТНАСЦЬ

На пошце, дзе заўсёды ў гэты час стаяла хоць некалькі інтарэсантаў, сёння тут, у сярэдзіне дня, зусім нікога не было. Мне карцела пільна выслаць фундатару пару экземпляраў кнігі, якая толькі што з’явілася дзякуючы ягонай дабрачыннасці. Калі супрацоўніца пошты паклала пакет на шалю электроннай вагі, я раптам адчуў нечую прысутнасць. Азірнуўся. Пры сцяне насупраць сядзела на крэсле светлавалосая, круглатварая, пажылая жанчына. У правай руцэ трымала нейкі худзенькі ванзэлак. На імгненне мы сустрэліся вачыма. Здалося, што яны атуляюць мяне сваёй ласкай.

Заплаціўшы за паслугу і рушыўшы да выхаду, я непамерна здзівіўся. На тым месцы жанчыны ўжо не было. “Калі ж яна выйшла? – мільганула ў галаве. – Вось толькі што бачыў! Няўжо галюцыніраваю...”

Адсюль, звычайна я часта хаджу у магазін канцылярскіх тавараў. Ён амаль па другі бок вуліцы. І сёння задумаў зрабіць пакупкі. Я займаўся, між намі гаворачы, тайнапісам, як называў я тое, чым займаўся, калі займаўся, калі нікога не было побач, калі ніхто не займаў мяне сваімі справамі – я запісваў тады шмат якія думкі дзеля тых жа думак. Любіў падслухаць, аб чым яны размаўляюць, пра што спрачаюцца, чаго шукаюць у чалавечым свеце, урэшце мяне моцна дзівіла і цікавіла, як паварoч-

ваецца сама мысль, калі яна саму сябе абдумвае, абмыслівае, і што з ёю робіцца, калі яна ўваходзіць у сваю слоўную плоць, і адкуль яны – думкі... А туш у ручцы выпісваўся хутка або засыхаў, і я зноў бег купіць добрую самапіску, аловак ці яшчэ што патрэбнае.

Знаёмае дзяўчо за прылаўкам пытальна маўчала.

– Адзін з чорным стрыжнем і адзін – з зялёным...

Манеткі з кашалёчка неяк ахвоча рассыпаліся па стале, пакаціліся па падлозе. Збіраючы іх, каб расплаціцца, бакавым зрокам у адкрытай пройме дзвярэй я раптам убачыў зноў кабету. “Тая ж з пошты!” – праскочыла іскра ў памяці. І ў руках той самы клуначак. Можа толькі як бы паўнейшы. “Падыдзе сюды, запытаю...” – падумаў па інерцыі, як бы не думаўшы. Пакуль, аднак, засунуў аўтаручкі ва ўнутраную кішэню пінжака і павярнуўся да дзвярэй, ні ў дзвярах, ні за дзвярыма крамы яе ўжо не было.

Зыходзячы па сходках уніз, калі, як нейкае азарэнне, зноў на адно імгненне з’явіўся сённяшні радасны сон пра маці, я нечакана апынуўся ў ранейшым і даўно знаёмым мне горадзе. У яго цэнтральнай частцы, навокал ратушы, стаялі, як калісь, драўляныя дамы і домікі, атуленыя буйнай задуменнасцю расцвілых нізкіх чарэшняў і райскіх яблынь. Каб ісці ў паліклініку як мага даўжэй сярод гэтай жывой карціны майго юнацтва, я павярнуў на сабачыя, запетленыя сцежкі. Ведаў, як там ціха, утульна і прыгожа. Яны вялі мяне ўздоўж прыватных сядзіб і падворкаў, праз козамі аб’едзеныя на

бубен лужкі і траўнічкі, праз клумбы крапівы з лапухамі і рэдкім маліннікам. Маю дарогу пільнавалі куслівыя гусі.

Трапіўшы на знаёмую вулачку, я згледзеў на яе процілеглым канцы як бы нашу маму. У яе руках была торбачка. Мы, малодшыя, нейкі час жылі ў горадзе без яе, толькі з бацькам, – нам трэба было вучыцца. А яна заставалася пры старэйшых. І часта наведвала сваіх траіх малодшых. Мне здавалася, што яна з'яўлялася амаль заўсёды тады, калі я асабліва тужліва адчуваў яе адсутнасць. Прыходзіла пяшком, босая, маладая і прыгожая. Частавала нас сваім свежым хлебам, яшчэ цёпленькімі варанымі яечкамі або варэннем ці грушамі з нашага даўняга садка. Пабыўшы крыху, аблашчыўшы, нагледзеўшыся на нас, на вечар вярталася назад.

Падышоўшы бліжэй, я не адразу пазнаў – перада мною стаяла тая жанчына з пошты. "Ты клікаў мяне?" – пачуў я нібы з ветрыку сатканую незабыўную матчыную кантылену. – "Пайшла ў паліклініку, а там – пошту зрабілі..."

Я памкнуўся нешта сказаць. Аднак у той момант гучна адчыніліся дзверы ў тую ж паліклініку, куды ўваходзяць хворыя і адкуль ніколі не выходзяць здаровымі, і зачыніліся. Доляй секунды адчуў, што перад тымі дзвярыма прытрымала мяне маці. І я прачнуўся... Хоць жа напэўна не спаў, а ляжаў у пасцелі, прастуджаны. Яшчэ лісця не было на дрэвах, а мы з хлопцамі пайшлі на раку пакупацца. Мама, прыгожая і маладая, сядзела на маім ложку ў нагах.

– А сёння твой дзень нараджэння! – сказала яна, сцішаючы голас. Нахілілася і пацалавала ў лоб,

шчаку і губы. – Сем годзікаў! О, які ты ўжо вялікі ў нас! Здаравей! Хутка ў школу вучыцца пойдзеш, каб ведаць чужыя думкі. А гэта я купіла табе ўчора, – і ў яе руках нечакана для мяне з'явіўся гліняны пеўнік. Такі, якога я калісь бачыў на кірмашы. Грэбень у яго быў чырвоны, а крылы расфарбаваныя сіне-зялёным. У горлышку была дзірачка і ў хвосціку – таксама. Мама прыклала да губ, але гукаў не рабіла, толькі паказала, як трэба: калі дзьмухаць у хвосцік, пеўнік пачне свісцець. А свісцець у нашай хаце забаранялася – гэта я ўжо ведаў.

Глінянага пеюна яна паставіла побач маёй галавы, на табурэтку. Пеўнік глядзеў на мяне сваімі чырвона-жоўценькімі вачыма і, адкрыўшы дзюбку, маўчаў. І я баяўся дакрануцца да яго – раптам пачне свістаць.

Калі мама выйшла з хаты, я не прыкмеціў. Я шукаў яе па ўсіх пакойчыках і не мог знайсці. Але быў упэўнены, што яна недзе тут .

***

Калі сонца сыходзіла з дахаў,
Тата сядаў курыць. Паклаўшы
Нагу на нагу, здаецца, тады глядзеў
У свае маладыя гады, нямоўлены свет
І нешта важыў усё на дакладнай вазе.

“Ну што ж, – аднойчы сказаў, – і мы
Яшчэ раз зможам пайсці па вадзе.
Збудуем свой дом. І з вокан сваіх
Будзем на ўвесь гэты дзіўны свет глядзець”.

І ўсім, хто поруч быў з ім,
Салодкім здаўся бацькавы дым.

6.08. 2013

***

Не ведаем – стаецца што́ без нашага ўдзелу,
Без волі нашай. Часта так сабе сказаўшы слоўка,
Здаецца, мімаходзь, у лёгкую хвіліну,
Здзіўляемся, калі і след даўно той думкі згінуў,
Як слова наша раптам стала целам –
І нібыта з вады Гаргона з’явіцца якая ці Афіна.

Хто ж так няўзнак гартае нашага жыцця старонкі?
Няўжо і там, за межамі ўсіх чалавечых лёсаў,
Сядзіць няведамы сусветны гакер,
Зусім празрысты, цалкам невідочны звонку,
І ўсё майструе у праграмах боскіх правакатар,
Змушае летуценіць, жыць без толку
Ды слоў баяцца – тых, пасланых
наўздагон нябёсам.

22. 08. 2013

***

Які быў ратунак-шчасце –
На сена ў клуні ўпасці,
Забыцца, што свет існуе ў свеце
І пра сябе нічога не ведаць.

Забегчы ў ціхасць сена –
Нібыта плюхнуцца ў мора,
Дзе ўсе не гавора гавораць
І дзе мяне самога найменей.

І дзе не заходзяцца плачам.
Расквасіўшы нос на каменнях,
Схаваўшыся ў водар таемны,
Каб боль мяне болей не бачыў.

26. 08. 2013

***

На стале ні вады, ні ежы.
Птушына-раслінная ціша
Ды яблык і нож, які яго разрэжа.
І ад рукі – сцежачка верша
Бяжыць наўзгад, адзінай і першай.

23. 03. 2015

***

Перада мною свет панылы.
Прыгожы толькі ў сваёй злосці.
Плыве бы на вароніх крылах
І бы варона каркае чагосьці.

І радасці на свеце не ўбачыць,
І састарэлася жыццё на свеце:
Зноў у вайну гуляюць дзеці,
Зноў будуць удовамі маці.

***

Чэрвень мінае, чырвань і чырвы
І глохнуць святы, і будняў аблогі,
Мройнасць находзіць, памрока, няшчырасць,
Нерваў нярадасць, палёт у бяскрайнасць.

О, каб убачыць нябачнае бачанне Бога –
Як смерць сама ад смерці сваёй памірае!

3. 03. 2015

МУЗЕЙ

Бар-рэстаран у падвале музея.
Ціха, утульна, як за пазухай Бога –
Знаёмыя людзі, свае, фарысеі
Бяззуба гамоняць сваёю гаворкай.

Часам увойдзе пан нейкі з ляхаў,
Азвецца па-нашаму як бы ў дадатак,
І часам успыхне букетам пахаў
З кіслай капустай талерка аладкаў.

Госці сядзяць за сталом, бы з надзеяй,
П’юць і ядзяць з любоўю і верай,
Хоць яны – экспанаты,
                    якім не выйсці за дзверы,
А заўсёдна чакаць у падвале музейным.

21. 03. 2015

ДВОЕ

Слата на двары, а хораша жыць.
Сонца схавалася ў цела
і свеціць з душы.

Няма для нас слоў выпадковых.
Усё, што скажам сабе – нібы дзіўная пража
Штодзень у новыя ўзоры нас вяжа.

Хто мы такія?
Рэмбрант і Саскія!

– Які ты цудоўна няўмелы!
– Якая ты ўсё невагома!

31. 10. 2013

НЕМАГЧЫМАСЦЬ

Калі дзень увесь – на дзіва!
І паўсюль у вочы коле
З летняй навальніцы
Рассыпанае сонечнае шкліва,

Скінуць хочацца няволю –
І ляцець кудысь на крылах,
Дзе, мабыць, расце шчаслівасць,
Дзе красуе поўня існавання.

Але ў гэтай вольніцы шчымлівай
азарэннем ніцым
Не ўлавіць вось тое прасвятленне-йгранне,
Што адвечна знекуль кліча...

Хоць успыхне, тут жа гасне ў дыме.

6. 11. 2013

ВАРШАВА

Ёкнула ў сэрцы на Замкавым пляцу. Варшава
Юначых гадоў маіх наймілейшых
Любіла заходнюю моду, шык і забавы,
І як бы сама пісала нам патрыятычныя вершы.

Яна раздавала усім свае краявіды
І сцэны плачаў даўніх – яркіх і гнеўных,
Пейзажы трыумфу ні то Галіяфа, ні то Давіда,
Ахутаных ціс-мажорнай музыкай Шапэна.

Яна любіла пад навесам цішыні касцельнай,
Схіліўшы галаву ў медытацыях, маліцца
Перад чорнаю мадоннаю віленскай –
Вады каб скіфы не змуцілі ў Вісле.

Варшава любіла ад першай сустрэчы.
І я быў па вушы ў яе закаханы…

Бывай, дарагая! І ёкнула ў сэрцы...
Анёлы мелі для нас розныя планы.

12. 11. 2013

ПЕРАД СНОМ

Шчаслівая пара незваротнага расстання –
Калі ні з таго, ні з сяго само пад’едзе падарожжа,
Ці то шыкоўнаю карэтай, ці хуткай дапамогай,
Або проста невідочным тарантасам-ўсюдыходам,
І ніхто не будзе мераць часу і прасторы,
І знікнуць блізкія й далёкія пейзажы,
Якія кожны дзень віталіся са мной здалёку
І, як знаёмца, мабыць, помніць будуць надаўжэй.

Бо як жа можа быць іначай? Бо для чаго
Яны раслі ўва мне, а я – у іх?
Ці ж не былі замешаны мы на той жа гліне?
Ці ж не дух адзіны ўдыхнуты ў нас?

Калі шчаслівая пара... калі замоўкне час...
Калі незваротнае пачнецца...
Што сказаць мне вам на такое нашае расстанне?
Якія словы адшукаць? І дзе? Пачаць з чаго?
Ад шкадавання дзён і вечна маладога твару маці?
Радасці сустрэч з хвілінамі чужога існавання?
Той кнігі, у якой няма ні пачатку, ні канца
І якую геніяльны аўтар кожны дзень памалу піша,
І сама яна гартаецца-чытаецца штодзень?
А ці тое шкадаванне будзе нешта значыць для мяне?
І для вас ці будзе мець хоць нейкае значэнне,
Хоць нейкі сэнс – для тых, хто застаецца жыць

І жыве зусім аслеплены найблізкаю красою сонца,
Сам не ведаючы, што жыве бязмэтна
І плыве дзіравай лодкаю, як нясе яго самацячэнне.

Сказаць: Бывайце?! Да сустрэчы?! –
Амаль нічога не сказаць. Падумаюць,
Што вось які упэўнены ў сабе: што нехта
Ад жывых плануе з ім, там ужо, спатканне.
А нічога не сказаць – палічаць пыхаю, мажліва.

Парадкуюць ужо хатнія нажыткі й рэчы,
Вартавых майго невялікага свету,
Памятлівых і цярплівых сведкаў,
Якіх раней ні рукамі, ні вачамі не заўважалі.
І яны, безабаронныя, знікаюць пакрыёму.

Няўжо ім дадзена ўсё ведаць?..
Няўжо ім дадзена ўсё бачыць?..
Дзеля чаго ім дадзена гэтая звышздольнасць?

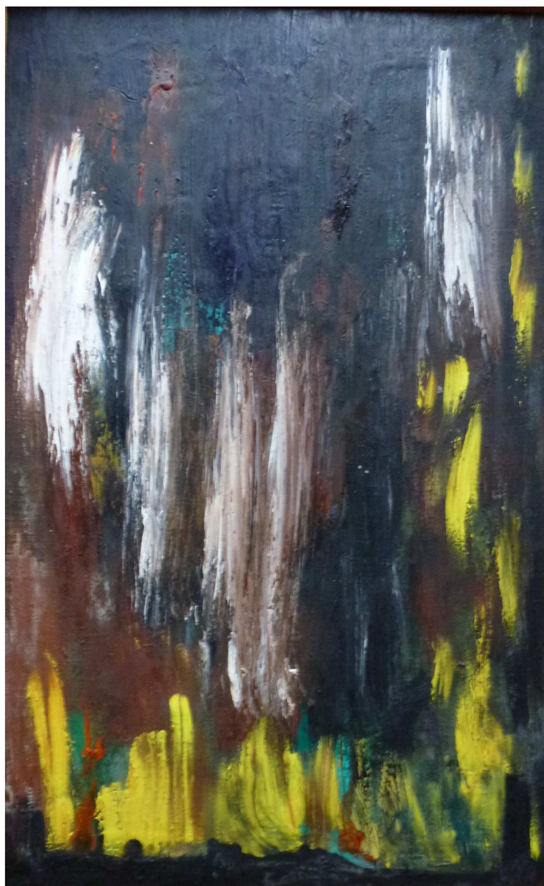
О Божа, дай мне розум наастатак
І спакой душэўны, каб прыняць я мог,
Што змяніць не маю сілы.

Не хачу паспець на тое падарожжа,
Калі шукаць ў сабе самім
Дзеля яго мне трэба самаапраўданне...

Імглу люблю, калі ваўнянай ціхаценню
Яна палоніць, як вясна вясну,
Зялёнай радасцю бязмэтнага ляцення.

Пара ўжо ссунуцца ў няўменне
І самы час зваліцца ў абамленне,
У мару сну, ухма русну, умо расну...

10. 12. 2013

МЕТАМАРФОЗА

Мой даўні прыяцель і ягамосць,
калі прыйшоў я да яго ў госці,
замест расчуліцца ў таварыскай размове,
смярдзючыну вывалак з каморы
і пра знаёмых гаў ды гаў...

“Ах вось!.., – падумаў я, –
дык ён сабакам стаў!”

На ім рыжэла поўсць!

ГАСЦІНАЯ

Кіраваны ўсюдыіснай бяздарнай апрочнасцю, я боязна ступіў праз парог у запавуціненую кладоўку. Дарогу адразу загарадзіла мноства рэчаў. Яны ашчэрыліся на мяне сваімі бястварымі мызамі, выціраючы аб мае нагавіцы свае запыленыя і нячуханыя бакі і спіны.

– Не бойцеся, – азвалася гаспадыня дому. – Гэта наша гасцінная. Няма часу прыбраць. Усё госці ды госці. Не бойцеся! – паўтарыла фальцэтам. – Толькі будзьце асцярожны... Апошнім разам мая родная сястра так пакалечыла сабе лытку, во, тым гваздзялём, які пільнуе тут праход, аж трэба было зашываць...

Я памкнуўся перапытаць, з якога часу яны так жывуць, у гэтым свеце струхлелых драхлаў, але, ступіўшы крок, відаць, не туды, дзе трэба, адчуў, як нешта ўшчаперылася за маю нагу вышэй калена і не адпускала.

– А хто сшываў лытку? – запытаў я, апераджаючы сваю долю.

У гасцінай дыхала атрутная, сівая цішыня. Адусюль агідна зірэлі драўляныя страшыдлы, гіпсавыя маскі, мармуровыя архідэі. І паўзлі на мяне. Я чуў на спіне, руках, галаве халодныя дотыкі іх лапаў і клыпаў. Я чуў, як рвецца на мне мой чысценькі, зусім нядаўна куплены фірменны касцюмчык і раздзіраецца ў шматкі кашуля. На хвіліну

закапацела недзе вада і пацякла ручаінай. Як бы пайшоў паўсюль змрочны, чорны і плачлівы дождж.

Па̀даючы ў далаконь, некуды ці то ўніз, ці то ўверх, вушамі лавіў, як па сходках шаргацелі ногі, – адны няспешна, здавалася, падымаліся па драўляных прыступках, цяжка і сапліва, іншыя сыходзілі па каменных плітах, цокаючы цяжкімі ботамі арыштантаў. І раптам азваўся цягучы енк клавесінавай музыкі, і ў гасціную нечакана ўваліўся ў зялёнай пелярыне з высокім чубам вецер з агнём на вуснах і з полымем у руках. У зале было поўна маўклівага люду, галава пры галаве.

– Як вам мой пачастунак? – празвінеў зверху насцеж сапранны да болю голас нібыта ўсё той жа гаспадыні. – Вам утульна тут з намі? Пачакаем крыху, падыдуць неўзабаве іншыя... Можа выпіць нечага хочаце?

Думкі ледзь варушыліся ў цёмнай духаце. Хоць памяць яшчэ трымала ў сваёй памятлівасці дзіцячае найпрасцейшае адмаўленне.

– Не-не! Анічога!

Як мяккае птушынае скерца зноў праспявала над вухам:

– Вы пераступілі парог гасцінай...

– Аддайце мяне мне!.. – крыкнуў я з усіх сіл. І ад таго, мабыць, прачнуўся.

Перада мною ляжалі старонкі паперы, на якіх усяго пару хвілін таму, здавалася, нарэшце закончыў сваю аўтабіяграфію. Маё жыццё сціснулася ў жменьку недарэчнай легенды без заканчэння. “Як такое можа быць? – адразу падумалася спрасонку. – Змясціць усё жыццё на кавалачку паперы?!”. Аднак старонкі тыя былі пустыя. Напісанае знікла. Від-

неўся толькі подпіс – мой, на старым месцы, а з левага боку – яшчэ чыйсьці. Размашысты, але нечытэльны. Працёршы вочы са здзіўлення, яшчэ раз глянуў – але там і подпісаў не было. Нічога не засталося, акрамя чыстай паперы.

16.12.2014

***

Ён як бы сніў і явіў крыху.
Такое з ім здаўна было:
Здавалася – ляцеў
у іншую эпоху,
адкуль ён родам быў
і дзе сябе знайшоў.

Хоць дзе той першы свет
яго, ў якім шукаць кірунку?
Паўсюль адно агонь, віхуры, мора.
Каб даляцець туды,
не адно спатрэбіцца крыло!

Што ад таго жыцця,
апроч жыцця зямнога,
яму далося ў падарунак?
Ізноў той самы час – цягучы, фараонаў!

Змяніліся над ім даўно усе далёкія сузор'і,
Але душа яго ў сваёй душы
засталася душою.

21.01.2014

***

Па ўсяму дому буйна цвіла цішыня.
Хто на луг пайшоў, а хто – ў поле.
У вакне вецярок фіранку гайдаў
І згукі нейкія нёс, як штось дарагое.

Мамін прыстолік – нібыта куфар дарожны:
Грэбень, касынка, флакон і плечыкі,
І свечка, і крыжык, які пільнуе і лечыць
Усіх нас жывых – надзеіць, трывожыць.

А побач кнігі старыя ды ваза з вадою,
Калода карт – як свет невядомы...
І пахла дзявоча-маміным ляўкоем
У той цішыні, што сама была велічным домам.

23.01.2014

ДЗЕЦІ І НЯНЯ

Дзеці і вечнасць – іх сівавалосая няня –
Схаваўшыся ў свежых ценях падворка,
Як кураняты, ціліўкалі мілагучнай музёлкай,
Каб адказаць на яе прамудрыя пытанні.

На кожным кроку няня не пераставала пілікаць:
Чаму сухі пясок стаецца хутка пылам?
Чаму не лётаюць без птушак толькі крылы? –
....
....
І вечна маўчала.
І адказы прымала ўсе без заліку.

14. 02. 2014

ПЫЛ

Пыл, пры самым лёгкім руху рукі,
На падваконніку падымаўся невысока
І, зрабіўшы неспакойныя кругі,
Зноў ціхамірна асядаў ўнізе вокан.

Куды яму спяшацца – ён жа дома!
Ляжыць і часам варухнецца хмельнай хмарай,
Сухой, малочна-цьмянаю і невагомай,
Бы старац, мяккай сівізною валадарыць.

З якога шоўку ўвесь сатканы мелас
Распаду ў прастату, за якою – хімія магілы,
Дзе няма складанасці цудоўнае душы і цела
І помыслаў высокіх, а толькі пыл пакрыты пылам?

Але рука ізноў пайшла ўверх, як батута дырыжора,
І пыльны хор узвіўся піянісіма-мажорна...
О, не! Пакуль жыву я, чую, бачу й мару,
Не прах і пыл, а я тут сею-гаспадару.

24-26.02.2014

КОРЧ

Ідзе па лузе корч,
Стагоддзямі ідзе.
І хоць сляпы і моўч,
Вялікі ён відзень.

Па полі корч паўзе
Яшчэ адно стагоддзе.
І ноч адзета ў дзень
За ім ліхтарняй ходзіць.

І корч у лес залез,
Патраціўшы карэнне.
І тут жа з’еў яго жалез
Як непатрэбнае найменне.

7.03.2014

ПІСЬМО

Ляжыць пісьмо ад дарагой –
Не словы, а фіялкі,
І не туга, а голас палкі,
Нябёсны звон над галавой.
....
Ні дарагой няма, ні дарагога...
А пісьмо ляжыць прад Богам,
Доказам таго, што варта жыць было,
Хоць і жыць давалася нямнога.

13.03.2014

***

О, як чароўна на Зямлі
усходзіць велічнае сонца!
І лёгка на душы, калі
душы адкрыецца бясконцасць,
калі тваёй душы
на сонцы сыплюцца іскрынкі,
калі так хораша ў цішы
і хочацца яе кранаць, як скрыпку.

І светлы дух у вышыні
адзіны сцеле шлях абоім –
у тым свеце на Зямлі,
дзе віяланчэль жыве з габоем.

21. 11. 2010

ВЯСНА

Рухомасць свежа-зялёная
Маніць бязмэтным хістаннем,
Радасць глядзіць бязмоўная
Сваімі адкрытымі далямі.

Прадаўнія сцежкі лёсу,
Як ноты з чужой партытуры
Ці як нататкі натуры
Нехта кранае узнёсла.

Гадзіны кветкамі ў полі
Вітаюць сумна-прыгожа
Усіх, хто ідзе па дарозе
І тых, каго не ўбачаць ніколі.

17.03.2014

***

Як не мае
Прамільгнулі гады.
Спазнілася шчасце,
Заснула дзесь радасць.

Няпэўнасць прыйшла,
Нахлынула горыч,
А побач гуляюць
З нядоляю доля.

І хораша стала
На іх быць узбоччы.
Яны як не бачаць,
Душы не марочаць.

Гады маладыя
Прайшлі дзесь дарогай.
Жыву бы ў палоне
Мінору зямнога.

3.04.2014

БАЧЫЦЬ СВЕТ

Свет наш – родная зямля!
Поле, лес, рака, дарога,
Па якой вядзе нябачная рука
І стаяць на варце абярогі.

Бачыць свет, жывы і каляровы,
Як мы з мамай сцежкаю ідзём –
Нам адсюль ваколіц дах відзён,
Краявіды нашай, чалавечай долі.

Разлівае дзень маўклівае святло,
А нябёсы – чысціню трывогі...
Смерці анідзе ніякай не было,
А была ў жыццё шырокая дарога –
Пад адкрытым небам
ў свеце Пталамея.

25.03.2014

НАС МАЛА

Нас мала. Ды гэта не значыць,
Што мы анічога не варты.
Нас крыўдзяць. І гэта мы бачым.
Ды ў гэтым змаганні, не йначай,
Мацнее наш дух непераможна-упарты.

Мы не згубіліся ў дзеях.
За намі сцягі слаўных ваяў.
Над намі іх неба гісторыі.
Той шлях і цяпер нас вядзе
З веку ў век. І з намі надзея.

Бойцеся нас, бо нас мала!
І мы сваё маем джала.
Мацнейшае за кожную зброю
Слова нашае. Слова!
Яно, як тая Пагоня,
Імчыцца ўсё ў бой. І нас бароніць.

1.04.2014

***

Хмяліць і цвярозіць
Сонная слодыч,
Таго, што расце
І цвіце без мовы.

Ах, як захапіла
Стыхійная хваля!
І, як ашчэпак які,
Нясе ў свае далі.

Ад берагоў айчыны,
Ад сваіх людзеяў
Тугі кіламетры,
Чаканне нас дзеліць.

Гляджу на сябе я
Бы на здрайцу, чужога,
Што ў дзіравай лодцы
Плыве па нейкім моры.

Ці ўчуе мой голас
Той мараплавец,
Ці зможа на бераг
Сябе пераправіць?

4.04.2014

НЯСКОНЧАНАЕ МАЎЧАННЕ

Размова пачалася з доўгага маўчання. Перад заняткамі са студэнтамі быў вольны час і я забег у бакавы пакойчык, гэтакі архітэктурны апендыцыт, кладоўку, якую займаў Фелікс, наш тэхнар на філалагічным факультэце. Ён і Мікола сядзелі ўжо за партыяй шахмат. Я толькі кіўнуў на прывітанне галавою. Яны не азваліся – моў, ясна, бачым, пачакай.

У пакойчыку стаяла канцылярска-папяровая задуха. Запяршыла ў горле, пэўна ж ад кілаграмаў пылу, асеўшага тоўстым каўняром на старых і нікому ўжо непатрэбных часопісах, што гадамі збіраліся і ляжалі гурбамі на стэлажах. У куце стаяла з дзесятак вялікіх, згорнутых у рулоны, выкарыстоўваемых у дыдактычным працэсе, мапаў. На табурэце спакойна чакалі працягу калупання ў іх бэбахі старой радыёлы. А ў яе корпусе, што кінулі пад табурэтку, ляжала добрая жменя шрубак, шчыпчыкі, адкруткі рознай велічыні ды лампачкі і нейкія яшчэ ці то запасныя часткі, ці то вынятыя для рамонту з таго разладжанага тэхнічнага месіва. Усё работа яго, Фелікса.

Я падышоў да вакна і крыху яго прыадчыніў. Дыхнула адразу свежасцю, здавалася, той, запамятанай з найранніх дзён, калі мама ўвесну адчыняла раніцай фортачку, каб я, зусім малалет, апошні ў людная сям'і, яшчэ крыху паспаў. Свет за вакном, як і тады, і цяпер быў малады. І я стаяў

малады, амаль аднагодак вайны. І будынак, у якім мы працавалі, быў не стары, яго паставілі таксама ж зараз пасля вайны. Магчыма, на руінах іншых будынкаў. З вакна другога паверха выразна бачыліся ацалелыя тут і там фундаметы дамоў – адзін, побач другі, далей яшчэ некалькі. Вырысоўвалася геаметрыя вуліцы, якая існавала, жыла, бурліла сваім рытмам, а якой ужо не было. Дзе-нідзе зноў прараслі са старых пнёў кусты бэзу, як радасны гімн жыццю, як сведкі таго, што там, дзе расце бэз, былі чалавечыя сялібы, жылі сем’і, былі дзеці і напэўна дзяўчаты-падлеткі, якія бачаць свет як нерукатворнае цуда і самі імкнуцца да таго высокага, узнёслага прыгаства, упрыгожваючы прастору дома і па-за ім кветкамі і пільнуючы, каб святло красы навокал іх ніколі не гасла. Цяпер тут, як вокам кінуць, віднеліся пакамечаныя цэгла і камяні, звалы, долы, равы, можа траншэі, насыпы. І паўсюль ваенныя раны гаіла вечна зялёная, цярплівая прырода, накрываючы іх каберцам з імхоў, нізкіх траў і дзенедзе аздабляючы карункамі высокай бадыліны.

Прырода была маім другім домам. Я вырас у яе атачэнні, калыханы ёю. І мая дзіцячая любоў да родных мясцін не слабела цягам часу. Варшава, дзе я правёў студэнцкія гады, не перахапіла гэтай любові, хоць яна, чароўная, фанабэрыстая і ананімная, клікала, спакушала, і былі рэальныя магчымасці ўладкавацца на працу ў сталіцы. Аднак мяне цягнулі родныя краявіды, свае людзі з іх адкрытай душою, паляны нашай вольніцы – хаджэнне ледзь золак за грыбамі, вандроўкі ў пошуках арэхаў або проста па чужых агародах, а летам і да позняй восені, мы, дзецюкі, цэлымі днямі прападалі над рэчкай, з якой

не вылазілі, лавілі рэшатам і рыбу, і ракаў. Вогнішча, печаная бульба, песні пры начных выпасах коней і непаўторны смак, спечанага мамай і прыхаванага за пазухай, вясковага хлеба – гэтыя карціны былі вельмі жывымі ўва мне і ў студэнцтве.

Маіх калегаў у пакойчыку як бы і не было – не адзываліся ні да мяне, ні абменьваліся рэплікамі паміж сабою. Відаць, барацьба ішла цалкам сур'ёзная і стратэгічныя планы перамогі вырашалі па-генеральску, кожны сам-насам, у нерухомым маўчанні. Партыя выразна заягвалася па часе – сустрэліся на полі бойкі роўныя сілы. Увогуле, па класу майстэрства, яны гулялі выдатна. Мне з адным ці другім выйграць здаралася рэдка. Аднак мой азарт, якім я здаўна хварэў, ці не ад першай партыі з бацькам, падштурхоўваў зноў і зноў садзіцца за стол да гэтага дзівоснага квадраціка дошкі.

Праз расчыненае вакно з набрынялай цішыні вуха маё ўлаўлівала ледзь чутную гукавую хвалю. Гэта яна, прырода, падавала свой пявучы голас. Я любіў да самазабыцця яе музыку – і лірычную, і драматычную мілагучнасць. І колькі разоў заслухоўваўся геніяльным харавым кантатам лесу, шчырых палёў, расфарбаваных лугоў ды млеў і нямеў перад гамлетычнымі рэчытатывамі на паўнеба вялікіх летніх навальніц з громам і маланкамі, асабліва велічна-прыгожымі ў выкананні, калі дырыжыраваў імі вопытны вецер-вятрыска.

Музыка венскіх класікаў, здаўна думаў я, тая самая па духу, што і прыродная. Тут і там выяўляецца стыхія сімфоніі. Адна з іх гучыць бесперапынна, а другая – зрэдзь. Каб пачуць яе, трэба рабіць намаганні. А слухаць пажадана не ў кан-

цэртных залах, дзе ёй мала месца і дзе яна, адасобленая, замкнёная, загнаная ў вялікую скрыню філармоніі, адчужаная ад натуральнага ёй жывога ўлоння, набывае рысы пачуццёва-інтэлектуальнай істэрыі.

Музыка за вакном, піянісіма, то слабела, то зноў узмацнялася. Да Фелікса яе тоны, відаць, не даходзілі. Калі мы бывала часам гулялі і па радыё пачыналі перадаваць музычныя кампазіцыі, ён тут жа выключаў прыёмнік.

Пару гадоў таму назад аднойчы на калідоры, калі я спяшаўся ў студэнцкую аўдыторыю, перапыніў мяне каржакаваты, але падцягнуты па-вайсковаму, мілавідны, значна старэйшы за мяне ягамосць. Перапытаў, ці я той самы, з кім ён хацеў бы пазнаёміцца персанальна. Я не запярэчыў. Ён назваў сваё імя, сказаў, што тут, дзе і я, працуе і яшчэ запытаў, каб, відаць, цалкам ўпэўніцца, з кім гаворыць, ці займаюся я, апроч навуковай, літаратурнай творчасцю. Я і гэтаму не запярэчыў.

– Прашу прабачэння, што затрымаў. Я ведаю вас здаўна. Вось якая справа, – пачаў ён канцылярскаю моваю. – Я – афіцэр, служыў у контрразведцы. Пасля выхаду на пенсію мяне накіравалі на працу ў камітэт цэнзуры. Аднойчы мне на стол палажылі машынапіс прапанаванага да друку зборніка апавяданняў. Напэўна вы помніце...

– Было такое, – сказаў я ў падтрымку яго маналогу. – Ён быў, як мне зараз бачыцца, не дапрацаваны. У плане мастацкім, – прабаваў я з далёкай перспектывы апраўдаць тую сваю творчую задуму.

– Я быў там не для літаратурных ацэнак, – пасля кароткай затрымкі, як бы здзіўлены маёй неда-

сведчанасцю, нечакана патлумачыў жывы мой цэнзар. – Была агульная дырэктыва не пускаць, прытрымліваць разгул у краіне нацменаў.

– “Матэрыял не прыдатны для працы аматарскіх гурткоў”, – працытаваў я прызабытую цэнзарскую рэкамендацыю. І не вядома чаму спытаў: – Гэтак вы думалі?

Фелікс злёгку ўсміхнуўся крайком губ і змяніў тэму размовы:

– Ведаю, што вы зацяты шахматыст, – сказаў з хітрынкай на вуснах. – Часта прыходзілася бачыць вас за шахматамі ў клубе журналістаў. Усё не рашаўся падысці пазнаёміцца... Можа сёння сыграем партыю?

Ад нечаканага працягу даўняй гісторыі я разгубіўся. Засланяючыся бліжэйшымі занядкамі са студэнтамі, я падзякаваў за запрашэнне, але іграць адмовіўся. Мне патрэбна была паўза, каб перадумаць пачутае. “Вось з якім шахматыстам сустрэцца прыйшлося мне на парозе майго дэбюту, – падумалася тады. – І адразу пройгрыш”.

На маё здзіўленне, пасля таго калідорнага самапрызнання Фелікса, я не азлобіўся на яго. Хацелася больш паслухаць гэтага сімпатычнага гадзюка. Цэнзарам ён ужо не быў. “Раптам, – думалася мне, – такая асоба падзеліцца сваімі назіраннямі, можа фактамі з таго часу”. У мяне забурлілі нейкія аналітычныя памкненні, ахвота паназіраць за ім. “Дзеля чаго ён распавёў пра тое, аб чым я і забыўся па-праўдзе? Азарт шахматыста ці нацыянальная гардыня? Ці іншае нешта? – думалася. – Столькі ж гадоў мінула ад таго”. І, што ні гавары, мы былі ўжо ў вышэйшым класе жыццёвай школы. А Фелікс,

аказваецца, цягнуў за сабою шлейф той маёй нявыдадзенай кніжачкі, хоць яе зямное жыццё закончылася ў ягоным кабінеце.

Пасля той першай сустрэчы мы бачыліся з ім досыць часта. Аднак Фелікс больш не сказаў пра мінулае ні слова. І я маўчаў, усё чакаючы, усё будучы напагатове. І з кожным днём бачыў, што зноў праігрываю. Былы цэнзар быў, як бачылася, здольным псіхолагам. Зразумеў я гэта крыху пазней, калі ён, жартуючы і пасміхаючыся з маёй, як мне здавалася, нейкай жаночай ува мне мяккай шчырасці, непрыхавана абвіваў мяне, дурненькага, вакол свайго мізінца. Я бачыў тое, але спецыяльна і не супраціўляўся. "Гульня дык гульня! – думаў.

Першую шахматную партыю, добра помню, Фелікс выразна даў мне выйграць. Бакавым зрокам я бачыў, як ён уважліва назіраў за маімі жэстамі рук, цела, мімікай твару. На дошку амаль не глядзеў, гуляючы па яму вядомай схеме. У наступнай даў мат у дванаццаць ходаў. Пазнейшыя спарадычныя радасці выйгрышаў з ім нейкі час засланяліся няёмкай для мяне думкай-плёнкаю аб чарговай паддаўцы.

Вось ён, хітрушчы, закрыты, але, пэўна, тым і цікавы, сядзіць упэўнены ў самім сабе ўсяго тры крокі ад мяне, ад музыкі прыроды, і жорстка распраўляецца з Міколам, дабівае яго. Той сядзеў да мяне спіною і па ёй я бачыў, як ён сутуліўся і пры стале станавілася яго ўсё меней і меней.

З Мікалаем, чыё сэрца ў верхняй сваёй частцы працавала на беларускай крыві, а ў ніжэйшай на татарскай, мы пазнаёміліся Бог ведае калі. Ён таксама працаваў на тым факультэце, дзе і я, быў дыдактыкам, вучыў студэнтаў рускай мове. Раней

падпрацоўваў у інжынернай школе, дзе, відаць, мы і зышліся – не помню, калі і як. Можа, звёў нас валейбол, а, можа, несмяротныя шахматы. Мы зжыліся так, што дружылі сем'ямі: ён часта прыходзіў да нас дадому і я хадзіў да іх – на каву-гарбату і, а як жа, шахматы. Пару добрых гадзін пры іх, сумеснае любаванне прыгожымі шахматнымі знаходкамі – гэта было тады ці не найлепшым для душы нашым святам. А ігра з Феліксам, утрох, у ягонай мёртвай зоне хутка набыла рысы нейкага разбою, будзённага рэваншу. А дома – іншая песня! Мікола спярша сюд-туд прапанаваў чарачку то вінца, то каньячку. Хоць ад нейкага часу пачала тут жа з'яўляцца ягоная Марыначка і ветліва прасіла застацца пры тым, што ёсць на стале. "Коленька, – казала, – сам ведаеш, чаго табе нельга!" – і знікала. А Мікола, нібыта забыўшыся, калі я зноў наведваў яго, хацеў усё ж такі, відавочна, захаваць нашы славянскія правілы гасціннасці. Але жонка, як добрая фея, паказвалася ў дзвярах пакойчыка, дзе мы звычайна абсталёўваліся, і сцішаным голасам, як у царкве, напамінала, чаго нельга і мяне прасіла, каб і я быў добры... "Магчыма, па рэлігійных меркаваннях", – думалася напачатку.

Нейкім часам пазней, развітваючыся пасля чарговай пасядзелкі ў яго, Мікола ні з таго ні з сяго запытаў на парозе дзвярэй, ці хачу я пабачыць старога, сямідзесяцігадовага чалавека, якому і трыццаці гадоў не дасі. "Часта яго бачу... жыве ў суседнім будынку". Я на хвіліну здубянеў. "У горадзе шмат такіх старых", – мільгнула ў галаве. Але адмовіцца не рашыўся і мы дамовіліся заўтра на палову трэцяй дня.

Чалавек, якога мы чакалі, быў сярэдняга росту, спартыўнага целаскладу, светлавалосы, ішоў лёгка і досыць хутка, не шоргаючы па сцежцы нагамі. У фланелявай кашулі, звычайных паношаных портках і тэнісным абутку.

– Не верыцца, што яму за семдзесят, – паўтарыў Мікола.

І калі той знік за паваротам вуліцы, ён, унурыўшыся ў ходнік, на якім мы чапелі колькі хвілін як дзве асірацелыя вароны, прыглушаным, вынятым з нейкай сваёй унутранай глыбіні голасам, якога я раней не чуў ад яго, вымавіў:

– Я не дажыву, мусіць, да яго гадоў.

Доўга я нічагуткі не разумеў з таго яго душэўнага заняпаду, пакуль нечакана не пазваніла Марына: “Учора Колю прааперыравалі... Ці не хачаш яго наведаць...”

Да хворага пусцілі на чацвёрты дзень. Ён ляжаў ужо ў агульнай палаце на белай пасцелі, увесь закрыты. Толькі галава была тая самая, стрыжаная ёжыкам. Згледзеўшы мяне, яна варухнулася на падушцы ёжыкам. “Вось што!.. – адразу падумалася тады ж у бальніцы. – Значыць, дружок, здаўна іграе з табою смярцюха. І ці не Фелікс – ціхі пасланец гэтай вялікасці...”

Дома Мікола канчаткова прыняў выклік смерці разыграць з ім у шахматы яшчэ адну партыю – без гадзінніка. Аднымі чорнымі пешкамі і каралём – гуляе яна. Значыць, першы ход за ім, белымі.

Гэту апошнюю партыю ён іграў каля чатырох гадоў. І здаўся, не дажыўшы шасцідзесяці. А быў шанец звесці ў нічыю, каб не адзін памылковы ход...

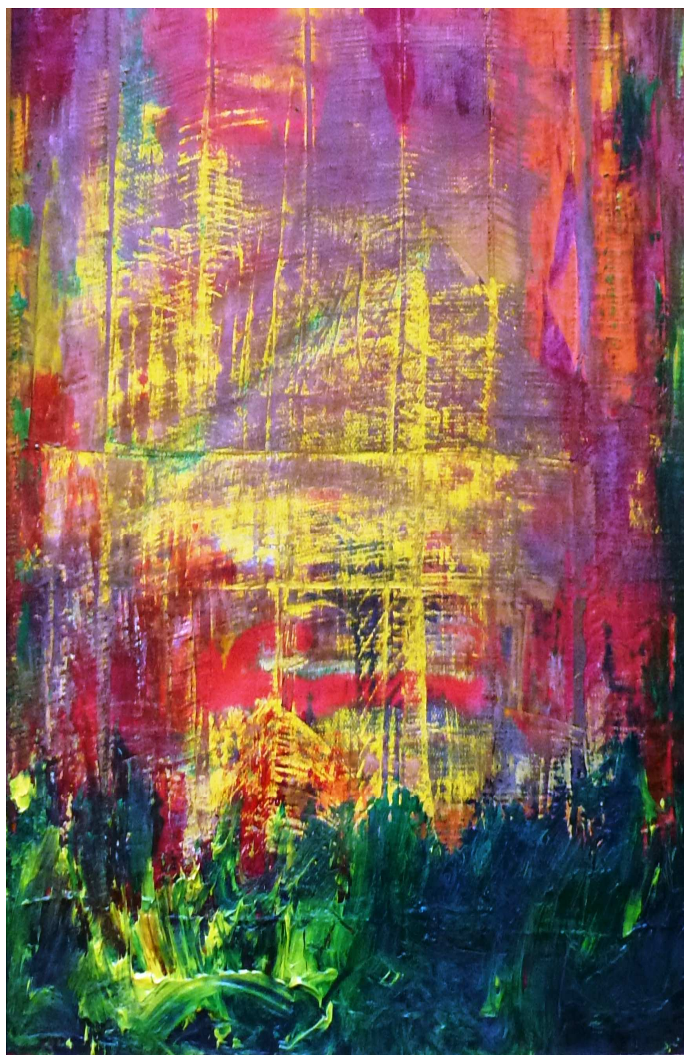
Але гэта з ім здарыцца значна пазней таго дня,

калі мы утрох зышліся ў Феліксавым катуху, у якім доўга памірала абезгалосеная радыёла.

Сённяшняя іх партыя нарэшце закончылася. Устаючы ад стала, Мікола невыразна нешта мармытнуў, пацісну руку свайму крыўдзіцелю, затым як бы збянтэжана мне і, нічога больш не гаворачы, выйшаў. А Фелікс, знешне спакойны, паволі расставіў на дошцы фігуры. Моўчкі схаваў у руках дзве пешкі і, працягнуўшы сціснутыя кулакі над сталом, кіўнуў галавою, каб я пацягнуў жэрабя. Мне выпалі чорныя, абаронныя. Я сеў на месца, дзе толькі што сядзеў прайграны. Фелікс злёгку губамі ўсміхнуўся як бы свету за прыадчыненым вакном і зрабіў першы ход цэнтральнай пешкаю. І ў тую хвіліну на стале азваўся ягоны службовы тэлефон. Ён тут жа ўстаў і выйшаў.

Праз нейкіх дзесяць хвілін, не зрабіўшы свайго руху, я таксама ўстаў і выйшаў. На двары выразна звінела прэлюдыя да летняга пералётнага дажджу з сонцам і радугай. Музыка дажджу насоўвалася на горад з-за лесу, які адзываўся яшчэ не поўным вакалам, быццам паўтараючы адны басавыя ноты. Унутрана я быў суцішаны і па-хлапечы рады, што сёння не азмрочыў сабе душы гульнёй з Феліксам, бо трэба ж было б неяк адпомсціць за Міколу. Наперадзе шчаслівела пара канікул, а за імі і перамена месца маёй працы.

Дарогі нашы з Феліксам разышліся. Мая сцежка на ўсё лета зафарбавалася неназванай тужлівасцю і гаркатой – ні то болем за марна страчаным часам, ні то сполахамі раней нязведанай вольнасці, ні то новай ціхай радасцю, што тое маўчанне між намі так і засталося няскончаным маўчаннем.

***

Бывае зрэдзь такі ажурны дзень –
Калі падлетніцца ляніва вецер
І здрэмле неба на вадзе,
І поўніцца светласцю зялёнай
Душа, што йдзе па родным свеце
І чуе, як гучыць ў паўтонах
Свет жывы, ёй даўным-даўно знаёмы.

12.04.2014

ПАДАРОЖЖА

На небе яркі Юпітэр. Свеціць утомна.
Мы з Галяй зноў у дарозе
Між Брэстам Літоўскім і домам.
Абое сядзім і глядзім у трывозе.

Здаецца, нехта адтуль нас прыкмеціў,
І, злоўлены ім, мы адчайна сядзім
Пад зоркім наглядам на гэтым свеце,
Колькі дзён з ім адзін на адзін.
Цягнік хоць імчыцца сваёю дарогай,
Здаецца, вечнасць стаім, а не едзем...
О, гэта дарога, Юпітэр, трывога!
І харашынь, ад якой аж душа халадзее.

13.04.2014

СПЯЧАЯ

Галя спіць. І рукі спяць –
Геніяльныя умельцы!
Рэчы ў хаце цішыняць,
Толькі б’ецца сэрца.

Галя ў сне. Ці ў сне душа? –
Велічнае нешта,
Чым так людзі даражаць
Ад сівых прадвечняў.

Спіць... Ды ў сне прарочым
Зноў ідзе па строме
Як без рук і моўча
Ад дому да дому.
…………………………….
Гэты сямейны малюнак
Дорыш нашай самоце.
А добры анёл пільнуе,
Каб ты была птушкай ў палёце.

5.05.2014

***

Расцвілі каштаны тысячамі свечак,
Бэз расцвіў ліловым скрыкам,
Быццам кнігу тоўстую раскрыў
                    перада мною нехта
І пальцам стаў ў мае старонкі тыкаць.

“Ці не тваім жыццём пояцца гэтыя каштаны?
Ці не табою жывіцца ліловы бэз?
Бо чаму ж твае бачыны ўсё часцей і неназваныя,
І шмат якія з іх
          ужо адзін суцэльна нечытэльны тэкст?!”

КАМЕНЬЧЫКІ

Драпідзіха – маці Платона, унучка Салона –
пасланая сюды аднекуль найвялікім конам,
ведала ж усё пра звычкі сына,
таму й сядзела, у чаканні, чынна
паміж паўднёвае спякоты ў ценю прахалоды,
і адной рукою ўладна вецер варушыла,
які, прыйшоўшы з мора, мяккі і салёны,
ляжаў цяпер ля ног яе, зусім лагодны,
а праваю – усё каменьчыкі лічыла,
якіх было за трыццаць болей.
“О, каб магла я бараніць Сакрата”, –
падумала. І зноў, як толькі ёй ставала часу,
трыгон свой зводьна пачынала кратаць...

9. 11. 2010

СВОЙСКІ МАЛЮНАК

Сабака ланцужны, казёл барадаты,
Рыцарскі певень і тры авечкі
Малююць пейзаж з бярозай у колерах мяты
І сена падножнага, якое ім слалі на свята,
А з боку бярозы ўмалююць палоску грэчкі.

Па-праўдзе толькі авечкі малююць зацята –
Як грэчку топча казёл барадаты,
Як брэша на пеўня сабака ланцужны
І як авечкі кормяцца дружна
На паплаўку, дзе сена смакоцце і мяты.

Малюнак гатовы, устаўлены ў раму.
Кожны ж бачыць – стаіць ён пры браме!
Ды ўсе, хто ні гляне, смяюцца да слёзаў:
Няма ў краявідзе сабакі, казла, ні бярозы,
Ні пеўня, ні мяты, ні сена няма ў гэтай драме,
Ні нават хмары. А ёсць – зацёкі ды плямы.

13.05.2014

НОВЫ СВЕТ

Што я вам, мае дзеці?!
Вы – несмяротныя ж, калі
вас за руку маці вядзе
па жыццёваму мору па свеце
у ахове бяскрайняй любві.

Хто я вам, мае чужыя?!
Вы – новай праўды спадары,
а не якія хцівыя госці!
Вас найбліжэй, відаць, пасадзілі
пачатку боскае прыгажосці.

І кім табе я, свеце новы?!
Я – спаўна смяротная істота,
што дзень-жыццё аддаў размове...

Мною мысліш, бачу, ўпотай
аб сабе ў вянку лаўровым –
за правіны ўсе мае і выпадковасць!

8–11.07.2014

ФАЎН

Летнім днём хлапчуком бягу на раку –
Радасць бяжыць, аж дух займае!
Светлае нешта наўкол цягне мяне за руку
Туды, дзе грэецца дзень на левым баку,
Дзе сіняя ціш срэбра ў ваду налівае,
Дзе нешта жывое, нязнанае плешча ў вадзе,
Коціць змяіныя хвалькі на бераг пясчаны,
Дзе ў яснасці цёплай гудзе авадзень
І з музыкі гэтай павук на суку сетку прадзе,
Каб цені жывыя лавіць у сачок даматканы...

Час лёгма Фаўнам даўно там ляжыць.
Арахны дзе пражы пачатак, а дзе працяг?!

Я памёр бы ў свеце такім, каб жыў!
А не жыў – бо быў толькі сведкам жыцця.

11.07.2014

СОН

Дзіўны мне прысніўся сон –
Ён біў у сэрца вастрыём кінжала,
А ты стаяла нада мной
І Евангелле ў руках перабірала.

І я прачнуўся... у далёкае жыццё.
Да чаго ён – што было? Ці будзе?
– Палагодней з імі будзь, Арцём!
Дзеці шчэ ж яны, але й – людзі...

І хляснула заполкай па спіне:
– Чаго зрываешся, як апантаны!..
– Не трэба, Волька, ён характарам па мне!
А гэта для мужчыны не загана.

1.08.2014

БАЙРАН У ГРЭЦЫІ

Які ён малады, які ў ім буйны гнеў!
І як жыццём сваім не даражыць!
Як з вышыні з пагардаю глядзіць
На цэлы свет людскі, жанчын. І на мяне!

Няхай сабе ён піша Дон Жуана,
Няхай і дзень і ноч што хоч ён піша!
На што мяне, ўстрывожаную, кліча
Цямнейшая за змрок яго бунтарная душа!?

Ён мне ж ніхто, як кожны! –
Прасцяк ці самы найвялікі пан,
Як, зрэшты, ўсё жывое Альбіёна!..

Я чую пахавальны звон –
Як пад яго нячутныя паўторы
Ужо імкнецца ён у Місалунгі,
Свой цёмны плашч накінуўшы на плечы.

У цёплай гавані жывое вечна мора,
Адзетае ў маркотна-сіні грукат,
Апошнім будзе анямелым сведкам
Адной-адзінай нашае сустрэчы.

Спяшы, гардзец, ляці пад шаблю турка...

7. 03. 2009

ЦЕНІ

Кант чытае Платона.
“Няўжо аб чым піша – магчыма...”

На бераг сухі набягае хваля.
Дзверы скрыпяць. А вобраз Фэдона
То нікне, то зноў мільгае
Сярод абзацаў, перад вачыма.

Глядзіць, як пурпурнае сонца нагбом
Ягоным частуецца белым віном.
Святло, ап’янелае, льецца на дно.
Ён п’е цішыню ў самотні знямелай.

“Ці можна выліць святло з віна?
Дзе рэчы ў сабе, а дзе толькі з’явы?”

А на сцяне варушацца ценяў цені –
Ці то ягоных ідэй, ці блізкага мора,
Па якім ціха ішлі два вадаплавы,
Цягнучы цені свае з глыбіняў на хвалі.

11.08.2014

АЎРАМ І СЫН

Маладосць, калісь бязмежны акіян,
Жыве яшчэ ўва мне – бы васьміног.
О, каб тады я правіць ёю мог!

Цяпер яна ў чужых руках,
Ў чужых абдымках маладое цела.
І дзень і ноч на плаху падае яно.
Над ім страхлівы, саламяны дах.

І мы адзін другому супрацьлежны –
Аўрам і сын, якому бацька горла рэжа.

30.08.2014

НЕНАПІСАНАЕ

Выйшаўшы з магазіна канцылярскіх тавараў, я на хвіліну затрымаўся, каб прыкінуць у памяці, далёка не адышоўшы ад месца, ці ўсё купіў, што трэба было мне мець дома пад рукою. Я даўно збіраўся напісаць кніжачку пра маіх колішніх сябрукоў, якія сталі хто інжынерам-будаўнікам, хто медыкам, аптэкарам, гарадскім чыноўнікам, а хто нейкім бізнесоўцам ці фермерам. Іхнія лёсы празрыстаю хваляй сяды-тады то наплывалі на мяне, то зноў адплывалі за гарызонт маёй памяці. Дык вось тое пісанне ўсё адкладвалася на пазней, бо спачатку не ведаў ад чаго пачаць – ад якога сказа, ад якой падзеі. У галаве я насіў пару добрых дзесяткаў варыянтаў пачатку. І ўсе яны аднолькава падабаліся мне. Папраўдзе ў памяці ўжо была складзена ўся тая кніжачка – сядзь і запішы сцэна за сцэнай, факт за фактам у іх стройнай падзейнасці. Але калі сядаў, каб нарэшце запісаць – зноў адкладваў, як бы шкадуючы расстацца з нечым вельмі мне дарагім, блізкім, кроўна перажытым, з тым заўсёдны зменлівым, калыхлівым маім унутраным творам, які жыў ува мне сваім жыццём і жыў са мною, які доўгімі гадзінамі трымаў на сабе ўсю маю ўвагу. Мы так зжыліся адзін з другім, што я амаль чуў ягоную просьбу не выносіць яго напаверх, каб не было сведкаў нашага дзівоснага пабрацімства, каб толькі для нас засталася гэта тайна. З-за гэтай унутранай з

ім размовы, паглыбленасці ў свой свет, я, здаралася тое ўсё часцей, мог прайсці на вуліцы каля знаёмага, не прывітаўшыся. Мог зайсці ў магазін, забыўшыся па дарозе, чаго прыйшоў...

Так марудзячы сам з сабою, калі выйшаў з магазіна, раптам на тратуары за нейкіх дваццаць метраў, не болей, я ўбачыў Паўла, чарнява-кучаравага Паўліка – як і раней у адгладжаным цёмна-сінім касцюмчыку, па-кавалерску з перакінутым на левай руцэ крымпленавым плашчом, а ў правай – з партфелем. Ён паветранаю хадою спяшаўся да мяне. Я аслупянеў і бязмерна жахнуўся ў адну часіну. Ці не пару тыдняў таму назад, а можа і болей, вялікімі чорнымі літарамі сям'я інфармавала на дошцы аб'яў непадалёку ад уваходу ў царкву аб нечаканай смерці іхняга сына і мужа. Хоць калі мелася быць пахаванне і на якіх могілках, у некралогу, праўда, не гаварылася.

І вось ён, той самы, набліжаўся да мяне. Не асэнсоўваючы сваіх рухаў, я тут жа выняў з кішэні партманэт і, адвярнуўшыся, каб не бачыць ягоных вачэй, а, мабыць, каб і ён не прыкмеціў мяне, высыпаў у жменю добрую горку манет і стаў іх ліхаманкава пералічваць. Што й гаварыць, нябожчыкаў я баяўся. Калі мне было пяць ці чатыры гады, памерла татава далёкая цётка. Я зайшоў за татам у хату, дзе ляжала ў труне мёртвая. Стаўшы побач з труною, я раптам пачуў нечый жаночы, настойлівы голас: "Пацалуй бабу!". Я здранцвеў. "Пацалуй у губы!" Праз вогненнае імгненне я быў кінуты ў роспачную роспач. "Я не ведаю, як цалаваць мёртвую..." – праскочыла праз горла балючая іголка. І тут жа, ледзь стрымліваючы свае першыя хлап-

чукоўскія слёзы на людзях, я кінуўся ў расчыненыя дзверы. Добра, што ніхто мяне не спыніў. І цяпер я таксама забаяўся прывіда, цалкам прапала маё памкненне разгледзець яго зблізку, прывітацца. О, каб лёгка можна было з гэтага месца выпарыцца!

Я не чуў, калі ён прайшоў. І ці ўвогуле прайшоў побач са мною – я не быў упэўнены. Можа, павярнуў направа, а, можа, пайшоў назад...

З Паўлікам мы пасябравалі ў чацвёртым класе пачатковай школы. Са сваіх родных Арэхавічаў ён заўсёды прыязджаў на заняткі на ровары – ці была зіма з завеямі, ці была слотная восень, ці вясна з калюжынамі. Дабіраўся заўсёды ў час, як зрэшты большасць хлопцаў нашага класа, якія або ішлі пехатою з навакольных вёсак, або прыязджалі на цягніку. Яны з’яўляліся ў школе звычайна на дваццаць-пятнаццаць хвілін раней, і мяне, гарадскога, які прыходзіў перад самым званком, не прымалі спачатку ў сваю дружную кампанію, калі выходзілі на перапынак паганяць мяч ці пакрыёма пагуляць “у дурня” або “ачко”. Між іх Паўлік быў як бы з іншага цеста. Спакойная лепка падбародка, станоўчы рот з выразна зарысаванымі губамі, на якіх блукала, як мне здавалася, добрая, зычлівая і часам як бы разумная ўсмешка. У выглядзе ягонага юначага твару была ўжо прыкметна меланхолія і нешта тужліва-мройнае, можа, прыкмета няўпэненасці, якою хварэлі многія з нас, народжаныя падчас вайны, калі нашы мацеры паўтаралі адзінаццатую запаведзь: “Не памірай!”.

Паўлік быў кемлівы, даваў спісваць хатнія задачы, у пару ўмеў трапна падказаць, калі на ўроках нечакана ставіліся настаўнікамі па-за падручнікавыя

пытанні. Але і ён, па-хатняму памяркоўны ў сваіх школьных паводзінах, бывала, зрываўся эмацыянальна, быў як усе іншыя, калі ўвесь саракаасабовы абстрыжаны пад рэкрута наш мужчынскі клас на перапынку ставаў на вушах – аж хадуном хадзілі кафляныя печы і лаўкі, зрывалася са сцяны дошка, а ў прасторы лёталі падручнікі, сшыткі, скрынкі, боты, пінжакі, аж хісталіся сцены нашай драўлянай "мінеты". Так называўся пажыдоўскі барак, у якім мы вучыліся, і на якім ад вуліцы на сцяне нейкі час пасля вайны віднеўся вырысаваны белаю фарбай салдацкі напіс: “Мин нет!”. У такім чарговым буянстве, помніцца, Паўлік шпурнуў з усяе маладой сілы свой ці суседа заладаваны пад завязку партфель – ці то проста так, каб ён пазнаў радасць палёту, ці каб у каго патрапіць. Але з вакна пасыпалася з сыкам і хрумстам шкло, а клас на доўгую хвіліну анямеў, прыціх. Пакуль на ўрок празвінеў званок і ў клас увайшла настаўніца, усё шкліва з падлогі было чысценька падмецена і прыхавана. Матэматычка аднак адразу па нечуванай цішыні сцяміла, чаму сядзім з павешанымі насамі, быццам зубрым нешта на памяць. Загадала дзяжурным тут жа сабраць з усіх складчыну, мігам зняць аконныя рамы і ўміг бегчы з імі да шкляра. “Вось ён там, – сказала па-мацярынскі, спакойна і патрабавальна, – насупраць, па другі бок вуліцы, вы добра ведаеце, дзікуны”.

Грошай пры сабе я не насіў. Мае бацькі не мелі звычкі даваць дзіцяці-падлетку, а я не меў яшчэ патрэбы прасіць. Бачачы мае схаваныя ў кішэні рукі і зацятае маўчанне, Паўлік, калі падышла чарга кінуць у шапку ад нашай лаўкі, заклаў і за мяне. “Заўтра звярні,” – сказаў па-прыяцельску на вуха.

Але наступны дзень быў святочны, нядзельны, а ў панядзелак зусім выляцела з галавы. Прыйшоў у школу, убачыў Паўліка, стала няёмка. Ён, відаць, па -свойму зразумеў і, не моцна стукнуўшы кулаком у мае грудзі, спакойна сказаў: “Значыць, пазней... калі будуць!”

Забі мяне цяпер, я не ведаю, чаму гэты даўжок я не вярнуў яму ні тады, ні крыху пазней, калі былі яшчэ ж і ў пятым, затым у шостым і сёмым класах, пакуль вучыліся разам. Магчыма, што і Паўлік цалкам забыўся пра тыя грашакі і таму не прыпамінаў мне. У ліцэйскіх класах яго ўжо не было. Ці прадоўжыў вучобу ў іншай школе, ці з нейкіх сямейных прычын, можа, мусіў схапіцца за працу, я не ведаў і не шукаў яго.

Значна пазней, праз шмат гадоў, калі ўсе з нашага класа пераступілі жыццёвы парог саракоўкі, даўнія знаёмыя гаварылі, што Паўлік стаў караблебудаўніком, іншыя – што на шклозаводзе выдувае каляровыя вазоны, падкветнікі ды розныя ўпрыгожанні для інтэр’еру, а яшчэ нехта казаў, што той абзавёўся вельмі рана вялікай сям’ёю і ходзіць з доўгай барадаю за плугам па полі. І ўсё сее жыта. А яшчэ пазней я сам прачытаў тую абвестку аб ягонай заўчаснай смерці. З глыбокай шуфляды памяці там жа, пры дошцы, раптоўна выліўся на мяне кіпень – я ж не аддаў яму грошы! Ах, як рэзанула па сэрцы. “Жаль, жаль Паўліка, – казаў я сабе, моўчкі шавелячы губамі, бы маліўся. – Чаму не аддаў?! Можа, жыў бы...”

Аказалася, што Паўлік не прачнуўся з ночы і яго забрала хуткая дапамога. Няўжо адвярнуўся ад яго на нейкую долю секунды ягоны анёл-ахоўнік? Ці то

само жыццё ягонае, яго ж не пытаючыся, пакі-нула беднага на паўдарозе? Яго перадалі ў празек-торыю, каб высветліць прычыну смерці. Аднак анатам, даткнуўшыся няўзброенай рукой да яшчэ нестарога цела, адчуў кволае ў ім цяпло і, відаць, пашкадаваў адпускаць чалавека на той свет.

Што было з ім тады – ніхто ні з лекараў, ні з радні толкам нічога ўцямна не мог сказаць. Казалі толькі, што Паўлік пражыў яшчэ, здаецца, паўгода. На гэты раз некралогу аб ягонай смерці ні ў газеце, ні на прыцаркоўнай дошцы не было.

І ў той самы час, даведаўшыся пра канчатковы зыход Паўліка, я зноў адчуў, як у маю душу падае гарачы вугалёк, балесная думка, што ніколі не змагу вярнуць яму доўг, і што мой розум не патрапіць адказаць сабе на сваё ж неразумнае пытанне – ці ўбачыў яго тады я на вуліцы пасля ягонай першай смерці ці ўжо пасля другой – і дзеля чаго ён з'явіўся, што ён хацеў мне сказаць?

А тую кніжачку, якую ўсё збіраўся напісаць пра маіх школьных сяброў, я і да гэтага часу так і не напісаў. Хоць яна ўсё калышацца ўва мне нібыта светлы, лёгкі, летні сон, які не хоча сам сабою рас-казацца, або нібы мігатлівыя арабескі на рачной вадзе, якія бачыш, але не можаш выняць іх адтуль, з іхняй утопленай глыбіні – каб іх убачылі мае адна-класнікі.

13–15. 01. 2015

***

Хто ён, той чалавек
Жаночага роду,
Які нясе сваё цела,
Як галаву Іаана?

Душа глядзіць з іконы
На свет той бездапаможны,
Ў якім міраносіцам-жонам
Галаву насіць гэтак можна.

5. 11. 2014

***

Мора падыдзе пад хату
і скажа: “Сухія Рэчы,
ва ўсім вы ўсе вінаваты,
бо ў вас жыве агнеча.

Жыць да скону сконаў
На свеце гэтым будуць Вадніцы.
Гасіце ў сабе полымя мовы,
Святое ў сабе гасіце!”

Мора прыйшло ўпотай
І кажа: “Душы і сэрца
Перад навалам-патопам
Таксама пазбыцца трэба!
І трэба змірыцца
Не бачыць высокага неба!”

25. XI. 2014

МАРНАЯ ПРОЗА

Па вуліцы Мальмэда ў Беластоку
Ходзіць мужчына ў вопратцы
Старога чалавека-юнака.

Даўно ён тутака ўсім знаёмы.
І здзіўляецца, што ў жывых яго няма,
І новы свет наскрозь не той –
Дамы не тыя, рэчы, твары, словы.

Ды ходзіць ён па вуліцы сваёй, Купецкай:
То ўніз спускаецца, як бы
шукаючы жывой вады,
то падымаецца ізноў уверх
да брамы юдэнрату,
дзе дасюль вісіць ягонае
на лютаўскім марозе цела...

Яму пад сорак і яго шукае
Безупынна Ефраім Бараш.

Юнак жывы, калі ніхто яго не бачыць...
Ён выжыў! Ды цяпер не ведае,
Як яму ізноў памерці.

26. XI. 2014

***

Ластаўкі з грудак балота
Лепяць гняздзечка між бэлькай
І стромкай сцяною, дзе суха, бяспечна
І цень не пускае гарачага лета.

Майстэрска зроблена работа –
Ў палёце, віртуозна, мелькам!
І крылатых некалькі істотак
Хутка выляціць лавіць бясконцасць.

Вось такая радасць ажывае
Кожнай цёплаю вясною.
Быццам нехта ўсцяж перада мною
Нешта дарагое то рассцеле,
То ізноў схавае.

27.XI. 2014

***

Здарыцца нешта. Тут або ў вечным.
У вочы глядзі знаёмым рэчам.
І калі ты шчыра глядзіш –
Убачыш шлях свой млечны,
Як сцелецца ён па зямлі.

Здарыцца ж нешта. І станецца цудам.
У вочы глядзі знаёмым людзям.
І калі ты шчыра глядзіш –
Такім патрэбным, адзіным будзеш
Ім у жыцці, і тым, што ўзвыш.

4.12.2014

***

Штовечара сузор’е Арыёна
Глядзіць ў маё асенняе вакно
І, відаць, усё гартае даты і пісьмёны
З тысячаў мінулых год,
Бы шукаючы ў цячэнні часу дно.

Жухла на двары і ў хаце.
Ноч не спіць і ты не спіш –
Чыстае душы распяцце!
Засталося завяшчанне напісаць,
Пакуль нясеш свой крыж.

4.12. 2014

МАЎКЛІВАЯ РАДАСЦЬ

Тата хадзіў на рынак
Глядзець на адкрытыя твары.
Любіў ён жывыя партрэты –
Насычаны поўняй іскрынак,
У сонечных бліках і хмарных,
Праўдай жыццёвай сагрэтых.

І як мастак жывапісу,
Чысціў словы ад бруду,
Каб перадаць трапятанне
Ад знойдзенага цуду.
Або, пахілены нізу,
З намі дзяліўся маўчаннем.

20.12.2014

***

Іду на чыстую рэчку,
Дзе мы былі калісь шчаслівы,
Дзе ўсе былі роўна сваімі
Ўсцяж звілістай рэчкі.

Зайду ў ліловае мора,
Па грудзі, па шыю, па вочы,
Каб стацца відушчым, прарочым
На ўсё жыццёвае мора.

Падышоў да зялёнага дрэва,
Дзе хвост сарокі трасецца,
Як сонца ўзышло, то месца
Яму не было пад дрэвам.

Пайду туды, дзе ў камень
Схваны час чакае часу,
Каб выйсці дарослым адразу
І свет схаваць у камень.

Ішоў у той час вялікі,
Які называецца лёсам,
Які зямлі і нябёсам
Чужы на сцежцы бязлікай.

Іду нярухам па свеце,
Як камень бяжыць да крыніцы,
Жывой каб вадой асвяжыцца,
Жывым каб быць на свеце.

7.01.2015

ЗАБЫТАЕ

У бібліятэцы –
З творамі паэтаў-віртуозаў
І вясковых лірнікаў,
З тамамі выдатных майстроў прозы
І звычайных парабкаў літаратуры,
З кнігамі скораспелых даследаванняў
І фаліянтамі Платона і Стагірыты –

Адна кніжыца лірычных хваляванняў,
Даўно забытых светам,
Так блізкіх мне,
Быццам яны, усё жывыя,
Толькі ўчора напісаныя мною.

21.01. 2015

***

У гэтай змарнелай хаціне,
Дзе ў вокнах цвілі алоэсы,
А мак на стале з карзіны
Ад сталых рухаў бярвення
Сыпаўся нехаця ў шчыліны крэсел,
Бы там сабе знайшоўшы збавенне,
Стаяла руская печ, а на печы,
Ад якой ішла цеплыня па хаце,
Пад дзяружкаю сохла жыта.
І на ім здаровае хлапеча
Парыў косці ды спяваў аб нечым,
Ці спаў і праз сон пяяў дасыта.

І раптам увайшла з двара дзяўчына,
Можа, жонка, а можа, сяброўка
І, згледзеўшы на печы мужчыну,
Ціха завесіла фіраначкі на вокнах,
Каб чужыя вочы не глядзелі
На далейшыя ў хаце той падзеі.

А нехта хадзіў па пакоях,
Сам нябачны для вока,
Нібыта ішоў па свеце сваім адзіным,
Дзе зноў, бы ў каўчэгу Ноя,
Жывыя істоты зышліся па двое,
Каб ім са свету не згінуць.

3.02.2015

ЗМЕСТ

Рэдактар
Галіна Тваранові҅ч

Тэхнічны рэдактар
Артур Відоўскі

Жывапіс
Янка Дубіцкі

Графічнае афармленне
Андрэй Грабоўскі

Выдадзена за кошт сродкаў
Культурнага цэнтра Беларусі
пры Пасольстве Рэспублікі Беларусь
у Рэспубліцы Польшча

ISBN 987-83-7657-166-9
NR 95

Mariusz Śliwowski
ul. Kolejowa 19, 15-703 Białystok,
tel. 602 766 304, e-mail: prymat@biasoft.net
www.prymat.biasoft.net